

Nabosprog i Region Sønderjylland-Schleswig

Rap uden grænser
Sprogeksperiment

Sprogkampagne
for Region Sønderjylland-Schleswig

Poetry Slam
Sceneklar digtekunst

Forord

Livet i en grænseregion som vores rummer en stor fordel: Man har mulighed for regelmæssigt, ja sågar dagligt, at dykke ned i en anden kultur. For dem, der bor tæt på grænsen, findes alt dobbelt. Radio- og fjernsynsprogrammer, teater, musik, biograf og aviser.

Men nøglen til den andens kultur er selvfølgelig sproget. Kun når vi forstår naboen, har vi adgang til hans verden. Kun når vi behersker hans sprog, åbner der sig en dør til hans hverdag. De fleste vil være enige i denne opfattelse. Men når det drejer sig om at omsætte det i praksis, så hedder det ofte: "Ærgerligt, at jeg ikke lærte dansk som barn, nu er det for sent". Og ja, det passer faktisk til dels.

Vi ved, at det er lettere at lære sprog i en tidlig alder, og at de fleste børn også synes, at det er sjovt. Derfor er det vigtigt, at vi introducerer vores børn så tidligt som muligt til naboens sprog. Og vær ikke bange for, at børn overbebyrdes med for mange

Men også for voksne er det aldrig for sent at lære et nyt sprog

sprog. Det modsatte er tilfældet. Men også for os voksne er det aldrig for sent at lære et nyt sprog. Måske tager det længere tid end for ens barn eller børnebørn, men hvad gør det? Til gengæld vil du snart kunne gå i teatret på den anden side af grænsen, kan læse andre bøger eller sågar se nabolandets nyhedsudsendelser. Det vil berige dit liv.

Sprogprogrammet "Living Diversity" under den europæiske ungdomsorganisation "Youth of European Nationalities" har sloganet "Monolingualism can be cured – Ensprogethed kan kureres" Region Sønderjylland-Schleswig hjælper gerne med terapien, og jeg ønsker alle god fornøjelse med sprogindlæringen.

Gary Funck
formand for Kulturudvalg
Sønderjylland-Schleswig

KulturDialog finansieres med støtte fra de regionale partnere, det danske kulturministerium, Ministerium für Justiz, Kultur und Europa des Landes Schleswig-Holstein samt fra EU's INTERREG 4A program Syddanmark-Schleswig-K.E.R.N.

Kolofon:

Redaktion:
Angela Jensen
Anne-Mette Olsen
Christiane Ritter

Udgiver:
Region Sønderjylland-Schleswig
Projektsekretariat KulturDialog
Lyren 1
6330 Padborg
Danmark
Tel: +45 74 67 05 01
kulturdialog@region.dk

Billeder:
Angela Jensen
Bund Deutscher Nordschleswiger
Fotolia © pio3
Hans-Werner Christiansen
Johan Nieuwenhuize
Sören Sachau
Tim Riediger
Young People Portraitphoto GmbH

Grafik og Layout:
FRESH!KONZEPT GmbH, Maike Liepolt

Indhold

Forord **3**

4 Kolofon

Sprogkampagne for Region Sønderjylland-Schleswig

Sproget er nøglen til at forstå hinanden **6-7**

8-13 Jo før jo bedre
Alder og sprogtilegnelse

Sprogforskeren 14-15
med den røde næse
„Professor Dr. ABC“

16-19
Nabosprogsdidaktik
er det en særlig måde at undervise på?

Rap uden grænser 20-21
Unge fra Neukirchen og Tønder kaster sig ud i sprogekspériment

28-29
Et liv uden mobiltelefon? Helt utænkeligt!
Projektet Mobilfestival

30-33
Værdien af nabosprog- en vækstfaktor?

22-23

Sceneklar digtekunst
Danske og tyske slammer om publikums gunst

Et helt anderledes sprogkursus
GPS spil hjælper elever med at kommunikere med hinanden **24-25**

Lyst til mere 26-27
Dansk-tysk skoleprojekt giver elever indblik i livet i grænselandet

Dansk og tysk fordi det kan betale sig 34-39

Nabosprog set med en lærers øjne
40-41 Om vigtigheden af at forstå modparten
En helt personlig fredsmission

Sprog i 42 billeder -43

Sprogkampagne for Region Sønderjylland-Schleswig

Hvorfor skal jeg lære tysk, når jeg bare kan tale engelsk. Og hvorfor lære et så lille og besværligt sprog som dansk? Det er måske ikke alle i grænselandet, der ser nødvendigheden i at lære nabsproget. Men da Region Sønderjylland-Schleswig blev oprettet i 1997 var initiativtagerne bag det grænseoverskridende samarbejde ikke i tvivl: At forstå nabsproget er nøglen til at forstå naboer.

”Der skal arbejdes frem mod målet, at enhver kan anvende og blive forstået på eget sprog” (Aftaletekst Region Sønderjylland-Schleswig)

Nabosprog

Hvis du som læser ikke er fra grænseregionen, tænker du måske: ”Jamen, kan de ikke hinandens sprog i Region Sønderjylland-Schleswig”? Jo, der er mange, der kan naboens sprog, og her tænkes der ikke kun på medlemmerne af regionens tre mindretal. Faktisk er det sådan, at langt de fleste sønderjyske elever har tysk som andet fremmedsprog, og ønsket om en tidligere start på tyskundervisningen er stor både blandt de sønderjyske tysklærere og skoleledere. Også i Schleswig-Holstein har interessen for at lære dansk været stigende de sidste 10 år. Det er meget positivt.

Men bag den stigende interesse gemmer sig en virkelighed, hvor det stadig er en lille minoritet syd for grænsen (og uden for det danske mindretal), der forstår og taler dansk. Og nord for grænsen er de sønderjyske elever røget ned fra deres selvskrevne position som danmarksmestre til tysk. I en undersøgelse fra foråret 2013 gav størstedelen af de adspurgte sønderjyske tysklærere udtryk for, at elevernes niveau i tysk er blevet dårligere i årenes løb. De sønderjyske børn ser ikke længe-

re tyske børneprogrammer, og for de voksne er søndag aften ikke længere lig med Tatort. I stedet vælter sønderjyderne sig som resten af Danmark i engelsksprogede programmer eller amerikanske børneudsendelser med dansk tale.

Der må gøres noget for at styrke kendskabet til nabsproget, tænkte bestyrelsen for Region Sønderjylland-Schleswig og vedtog i 2004 en sprogresolution, hvor der står, at der skal gøres en aktiv indsats for at øge kendskabet til nabsprogene dansk og tysk. For at bakke op om sprogresolutionen besluttede Kulturudvalg Sønderjylland-Schleswig, at der skulle igangsættes en permanent sprogkampagne for grænseregionen. Sprogkampagnen har som mål at gøre børn, unge og voksne interesserede i at lære og anvende nabsproget.

Siden 2005 har Regionskontoret for Region Sønderjylland-Schleswig koordineret sprogkampagnen og gennemført en lang række aktiviteter i samarbejde med grænselandets uddannelsesinstitutioner. Der har været afholdt ”Tag der dänischen Sprache” i Flensburg, Husum, Schleswig og Niebüll. Lærerstuderende fra Universität Flensburg og UC Syddanmark har i et samarbejde undervist 3. klasser i Sydslesvig i tidlig danskundervisning. Projektet ”Tysk på en uge” bestod af 40 små og større delprojekter, hvor sønderjyske børn, unge og voksne i en uge blev introduceret til tysk på meget forskellige måder: Tysk i biografen, tyske spil, tysk mad og vin, en anderledes og sjov tyskundervisning for 7. klasser gennemført af lærerstuderende fra UC Syddanmark og meget meget mere. Projektet ”Sprogambassadør”, hvor kendte og ukendte danskere og tyskere har været

rundt på skoler for at fortælle om, hvorfor det kan betale sig at lære tysk og dansk, har også været en succes.

Sprogkampagnen har ingen slutdato, intet stående budget men er drevet frem af et fælles ønske på tværs af politik, kommunale forvaltninger og uddannelsesinstitutioner om, at vi bør være bedre til at forstå hinandens sprog i grænseregionen. Arbejdskraften og ideerne til aktiviteter kommer ofte fra medlemmerne af faggruppen Sprog og Interkulturel forståelse under Regionskontoret. Pengene søges efterhånden og øremærket til de enkelte delprojekter. Regionskontorets grænseoverkridende pulje har bidraget med nogle af pengene, og derudover er der gennem interregprojekterne People to People, Kulturbro-Kulturbrücke og KulturDialog blevet bevilget penge til en lang række projekter i og uden for sprogkampagnen. Alle projekterne har til fælles, at de på den ene eller anden måde støtter op om lysten til at lære nabsprogene dansk og tysk.

I de følgende artikler kan du læse om, hvorfor det tidlige sprogstudie er godt for børns sproglige udvikling, nabsprogsdidaktik, og hvorvidt nabsprogskompetencer kan betale sig. Og der gives eksempler på nogle af de mange sprogprojekter, der er blevet givet støtte til.

At lære et sprog handler i høj grad om lyst og motivation. Det skal være sjovt og kunne betale sig. Alle de beskrevne sprogprojekter tager udgangspunkt i det grænseoverskridende møde, hvor børn og voksne kommer sammen på tværs af grænsen. Netop i mødet står det klart, hvorfor det kan betale sig at lære naboens sprog: Vi forstår hinanden bedre, hvis vi forstår hinandens sprog.

At lære et sprog handler i høj grad om lyst og motivation. Det skal være sjovt og kunne betale sig. Alle de beskrevne sprogprojekter tager udgangspunkt i det grænseoverskridende møde, hvor børn og voksne kommer sammen på tværs af grænsen. Netop i mødet står det klart, hvorfor det kan betale sig at lære naboens sprog: Vi forstår hinanden bedre, hvis vi forstår hinandens sprog.

„Der skal arbejdes frem mod målet, at enhver kan anvende og blive forstået på eget sprog.”

(Aftaletekst Region Sønderjylland-Schleswig)

Jo før jo bedre...

Alder og sprogtilegnelse

Prof. dr. Elin Fredsted, Institut für dänische Sprache und Literatur und ihre Didaktik, ved Universität Flensburg

Spørgsmålet om en mulig sammenhæng mellem alder og tilegnelse af første-, andet- og fremmedsprog er blevet diskuteret kontroversielt igennem flere årtier. Vigtigt er det at præcisere, at 'alder' her betyder 'age of onset', dvs. den alder, en person har på det tidspunkt, han/hun første gang kommer i kontakt med det nye sprog. Siden Lenneberg i 1967 fremkom med hypotesen om en såkaldt 'kritisk', dvs. særlig sensitiv fase for sprogtilegnelse, har det været en udbredt opfattelse, at man efter puberteten har vanskeligt ved at lære nye sprog og relativt sjældent opnår høj kompetence i et nybegyndt fremmedsprog. Forklaringen er, at hjernens neurale udvikling åbner og lukker et vindue for det optimale tidspunkt for tilegnelsen af et bestemt fænomen – i

dette tilfælde den sproglige, især den grammatiske udvikling. I det tidsrum, hvor dette vindue er åbent, kan sprogtilegnelse foregå uden større besvær og med maximal succes. Dette forklarer, hvorfor småbørns tilegnelse af førstesproget er karakteriseret af en ensartet udvikling med faste og forudsigelige 'milepæle', lav grad af individuel variation og optimal succes, mens unge og voksnes tilegnelse af andet- og fremmedsprog er karakteriseret ved en høj grad af variabilitet og meget forskellige grader af succes. Skønt Lenneberg egentlig var mest optaget af en 'kritisk' alder for tilegnelsen af førstesproget, fremsætter han imidlertid selv den tanke, at hypotesen kan udvides til også at omfatte tilegnelse af andet- og

fremmedsprog, idet han fastslår, at fremmedsprog efter puberteten skal læres bevidst og med 'laboreret effort', altså med møje og besvær (Lenneberg 1967: 176).

I de efterfølgende årtier fremkom der en lang række empiriske undersøgelser, der fokuserede på sammenhængen mellem alder og evnen til at lære et nyt sprog samt forskelle og ligheder mellem første- og andet- hhv. fremmedsprogtilegnelse. I deres introduktionsbog om fremmedsprogstegnelse (undervisning i sprog efter 6-årsalderen) gennemgår Edmondson & House (2011) de mange undersøgelsesmetoder og resultater, og der viser sig et meget uensartet billede med store forskelle, bl.a. set i relation til, hvilke learnergrupper det drejer sig om, og hvilke sprogpar og aspekter af sprogtilegnelse der konkret er blevet undersøgt.

Tendensen i de senere års forskning har dog generelt været, at Lennebergs hypoteser skal modificeres på en række områder: Således peger Meisel i sin bog fra 2011 på, at Lennebergs hypotese om puberteten som slutpunktet for den optimale sprogindlæringsfase absolut ikke kan bekræftes, og at man bør differentiere mellem forskellige områder af sprogtilegnelse: Teorien om den 'kritiske fase' omfatter f.eks. ikke evnen til at lære et

Unge og voksnes tilegnelse af andet – og fremmedsprog er karakteriseret ved en høj grad af variabilitet og meget forskellige grader af succes.

nyt ordforråd, men derimod forskellige områder af grammatikken (Meisel 2011: 204). Her vil jeg gerne tilføje udtalen (jf. Fredsted 2011, se senere). Hvad grammatikken angår, er der grund til at formode, at ikke alle områder af grammatikken vil følge den samme tidsmæssige agenda. Som følge heraf skal den 'kritiske fase' snarere forstås som et cluster af sensitive faser, hvor hjernen er specielt sensibiliseret med henblik på at opdage, indoptage og integrere ny grammatisk viden. Det skal altså ikke tolkes sådan, at der eksisterer en skarp grænse, efter hvilken sprogtilegnelse har et absolut dårligt forløb. Men der er stor individuel variation hos learnerne, der lærer et nyt fremmedsprog i en senere alder.

Hvad angår Lennebergs tidshorizont (puberteten), har mange studier i tidens løb påpeget, at han tager fejl: Hyltenstam og Abrahamson (2003: 575) konkluderer i deres gennemgang af forskningslitteraturen, at den væsentligste grænse ligger ved 6-7-årsalderen. Hvis et barn før denne alder har fået kontakt til andetsproget, vil learneren kunne opnå et niveau på det pågældende sprog, der gør

det muligt for vedkommende at blive anset for at være native speaker – forudsat altså, at der har været en tilstrækkelig sproglig stimulans og gode læringsbetingelser. Også computertomografiske undersøgelser peger på en vigtig grænse ved 6-årsalderen. F.eks. kunne Kim et al. allerede 1997 vise, at voksne med førstekontakt inden 6-årsalderen har ét overlappende neuronalt centrum for begge sprog, mens voksne med førstekontakt til fremmed- eller andetsproget efter det 6. år har to adskilte grammatiske centre for de to sprog. Andre såvel lingvistiske som neurolingvistiske undersøgelser peger desuden på en vigtig grænse ved omkring tre og en halv- til fire-årsalderen. Af pladsmæssige grunde må en gennemgang af forskningslitteraturen her udelades, men interessante gennemgange af de lingvistiske og neurolingvistiske forskningsresultater findes bl.a. i Meisel (2011) og i Grosjean & Li (2013).

Yderligere påpeger eksperimentelle undersøgelser, at helt små børn er bedre til at lære et sprogs lyde, og det formodes, at en learner har størst chance for at opnå en accentfri udtale på andet-

Litteratur De Houwer, Annick (2009) Bilingual First Language Acquisition. Bristol: Multilingual Matters.

Edmondson, Willis J. & House, Juliane (2011) Einführung in die Sprachlehrforschung. 4. Auflage. Tübingen: Francke, UTB.

Fredsted, Elin (2011) Dansk segmental fonologi og prosodi. Flensburg: Flensburg University Press.

Gimbel, Jørgen (1995) 'Bakker og udale', Sprogforum Nr. 3, 1995, 28-34.

Grießhaber, Wilhelm (2010) Spracherwerbsprozesse in Erst- und Zweitsprache.

Hyltenstam, Kenneth & Abrahamson, Niclas (2003) 'Maturational constraints in second language acquisition', in: C. Doughty & M.H. Long (red.) Handbook of second language acquisition, 539-88. Oxford: Blackwell.

Duisburg: Universitätsverlag Thein-Ruhr.

Grosjean, Francois & Li, Ping (2013) The Psycholinguistics of Bilingualism. West Sussex: Wiley-Blackwell.

Kim, K., Relkin, K., Lee, M. & Hirsch, J. (1997) 'Distinct cortical areas associated with native and second language', Nature 388, 171-4.

og fremmedsprog, hvis han/hun begynder meget tidligt. Psykologvisten Patricia K. Kuhl (2004 ff) argumenterer for, at småbørn fra 0 til 12 måneder allerede er i fuld gang med at opdage og integrere førstesprogets (eller førsteprøgenes) fonemiske og prosodiske grundtræk. Vigtigt i denne sammenhæng er, at barnet fra 9-månedersalderen allerede er i stand til at genkende sprogspecifikke lydcombinationer i førstesproget. Når barnet er 11 måneder gammelt, vil det ikke længere reagere perceptivt på konsonanter, der ikke tilhører førstesproget. Det er et tegn på, at 'fremmede' konsonanter frasorteres som sprogligt irrelevante. Samtidig udviser barnet øget opmærksomhed over for konsonanter på førstesproget. Kuhl fastslår også, at sprogtypiske ordtryksmønstre – som f.eks. tryk på første stavelse – hjælper barnet med at identificere potentielle ordkandidater. Kuhls eksperimentelle resultater støttes af flere empiriske undersøgelser af andetsprogstilegnelsen, der ligeledes tyder på, at en modersmålsignende udtale har en væsentlig kortere tidshorisont end andre aspekter af sproget.

Inden for den kommunikative kompetence og ordforråd tyder undersøgelser dog på, at de kommunikative færdigheder forbedres gennem længere tids kontakt med sproget, men et længere tidsforløb vil ikke i sig selv umiddelbart påvirke den grammatiske eller syntaktiske korrekthed i positiv retning. Jeg må dog skynde mig at tilføje, at hjernens neurale udvikling med alderen generelt ikke skal vurderes negativt: Hjernens udvikling har naturligvis positive kognitive effekter. Men mysteriet er jo netop, at ældre lærnere med mere brainpower på bestemte områder af sprogstilegnelsen (som udtale, ledstilling, bestemmelse af substanti-

vers genus etc.) i gennemsnit klarer sig væsentligt dårligere end små børn.

Egne data og undersøgelser

I det følgende vil jeg ganske kort redegøre for iagttagelser fra egne undersøgelser i det dansk-tyske grænseområde. Det drejer sig her om et lille udpluk af data fra tre børn, der går i slutningen af 2. klasse på samme mindretalsskole. De tre børn har haft forskellige tilegnelsesbetingelser med hensyn til deres to sprog i perioden inden 6-årsalderen. Det drejer sig altså om en retrospektiv analyse, der ser på virkningen af aldersfaktoren i forbindelse med den første intensive kontakt med andetsproget, men også på barnets kompetence på førstesproget og balancen mellem sprogene. Børnene har fået et billede, som de blev bedt om at digte en historie om. Der er blevet anvendt samme undersøgelsesmetodik for begge sprog, men optagelserne foregik på forskellige dage og med forskellige billeder fra samme billedbog. Børnenes historier er optaget og transskriberet af Astrid Westergaard 2007.

A, som er vokset op med dansk og tysk fra starten, laver ingen grammatiske eller syntaktiske fejl i sin fortælling, hverken på dansk eller tysk. A behersker syntaksen - også i ledsætninger - på dansk og tysk. Kun enkelte faste fraser udviser en vis indflydelse fra det 'stærkere' sprog, dansk (f.eks. udtrykket 'sie halten Pause' i stedet for 'sie machen eine Pause').

B er opvokset med dansk som hjemmesprog og tysk som institutionssprog fra 3-års alderen,

og er eksempel på successiv tosprogethed. B har også på dansk en del problemer med bøjning af de stærke verber og med at danne sammensatte verbalformer. På tysk har B et stort ordforråd, men store problemer med substantivernes genus og kasus. Ja, det tyder faktisk på, at B endnu ikke har opdaget, at tysk er et kasussprog, og generelt er det vanskeligt at se et system i Bs brug af genus. Ligesom på dansk har B tendens til at bøje stærke verber svagt ('geschlafft' for 'geschlafen'). Bs sproglige udvikling på tysk er præget af, at den grammatiske viden stammer fra førstesproget, dansk. Udviklingen henimod en mere tysk grammatik sker via approksimative systemer: Funktionelle og grammatiske strukturer transfereres fra førstesprogets grammatik og er endnu kun delvis erstattet af andetsprogets strukturer. Det samme gælder den lineære orientering inden for den begyndende grammatiske udvikling på andetsproget - både inden for det enkelte sætningsled ('Junges Gummistiefel' med en 'dansk' foranstillet genitiv i stedet for 'die Gummistiefel des Jungen') og på sætningsniveau, hvor B holder sig til hovedsætninger overvejende med subjekt-verb-objekt-strukturen, der er fælles for dansk og tysk. Det skal dog her indskrænkes bemærkes, at B generelt synes at have visse sproglige problemer – også på sit førstesprog, da B ikke udviser alderstypisk brug af verbalformer på dansk.

C er vokset op med tysk som hjemmesprog og går i tyske mindretalsinstitutioner. C er altså først kommet i kontakt med dansk i skolen i 6-årsalderen. Cs tysk er veludviklet, og C behersker tysk syntaks perfekt i hel- og ledsætninger. Blot er der en vis tendens til at udelade dativendelser i mundtlig

tale. På dansk er sproget endnu brudstykkeagtigt, og C har brug for hjælp for at kunne fortælle en historie, også fordi C mangler ordforråd. C holder sig syntaktisk til helt enkle hovedsætninger og en deskriptiv fortællestil. Typisk er – ligesom hos B – transfer af funktionelle og grammatiske strukturer fra førstesproget. Således anvender C foranstillet bestemthedsartikel som på tysk ('far kan ikke holde den papir') og udviser stor usikkerhed med hensyn til substantivernes genus.

Ovenstående analyse gør naturligvis ikke krav på at være repræsentativ, men det skulle klart fremgå, at der er stor forskel på den sproglige udvikling hos de tre børn fra samme skoleklasse.

Konklusion

I virkelighedens verden skal en persons alder ved det første intensive møde med et nyt sprog ses i et vækspil med en lang række andre faktorer som tilegnelsesbetingelser, sproglig stimulans, motivation, de kognitive processers udvikling, afstanden mellem førstesproget og målsproget etc. etc. Ikke desto mindre kan faktoren alder uden tvivl tillægges en særlig vigtig rolle.

Børn, der vokser op med to sprog fra begyndelsen (to førstesprog) tilegner sig disse sprog spontant og uden vanskeligheder. Deres sproglige udvikling bevæger sig langs de samme 'milepæle' som hos monolingvale børn (De Houwer 2009). De får tosprogethed med to førstesprog foræret uden møje og besvær og som regel uden også uden speciel træning fra forældrenes side.

Børn der vokser op med to sprog fra begyndelsen tilegner sig disse sprog spontant og uden vanskeligheder

Kuhl, Patricia K. (2004) 'Early language acquisition: Cracking the speech code. In: Neuroscience, Volume 5, 831-843.

Lenneberg, Eric H. (1967) Biological Foundations of Language. New York: Wiley

Meisel, Jürgen M. (2011) First and Second Language Acquisition. Cambridge: Cambridge University Press.

Pienemann, Manfred (1998) Language Processing and Second Language Development. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

Børn, der kommer i kontakt med det nye sprog i førskolealderen (i perioden fra 3-4 år frem til ca. 6 år), kan – under gunstige betingelser – opnå et meget højt niveau på andetsproget. Disse successivt tosprogede børn nærmer sig andetsproget gennem approksimative grammatiske systemer, hvor førstesproget i begyndelsen danner model for andetsproget. I vores undersøgelser af bilingvale skolebørn (datakorpus 2004) er de successivt tosprogede stadig 'bagud' på deres andetsprog i 6.-7. klasse, men hos veluddannede unge voksne (datakorpus fra 2010) kan vi ikke længere konstatere væsentlige forskelle mellem disse unge og de unge, der har været tosprogede fra start.

Børn, der først kommer i kontakt med det nye sprog i skolealderen (efter 6-7-årsalderen), kan opnå højt niveau på andet- eller fremmedsproget, men forbliver typisk på et lavere niveau. Mange af de elever, der ikke har så stor succes, kan få problemer med at forstå kontekstafhængigt skriftsprog, hvis de undervises på deres andetsprog i skolen (jf. Griebhaber 2010). Desuden peger Gimbel på disse børns vanskeligheder med at forstå såkaldte 'førfaglige' ord og begreber, når de optræder i undervisningen (Gimbel 1995). På talrige punkter adskiller disse børns udvikling på andet- og fremmedsproget sig ikke eller kun uvæsentligt fra unge og voksne learners (Meisel 2011: 206 ff).

De omtalte data stammer fra tre forskningsprojekter under min ledelse ved Universität Flensburg:

„Divergierender bilingualer Sprachgebrauch bei Jugendlichen: Identitätsstiftende Ver-wendung bilingualer Ressourcen“.

01.01.2004-31.12.2006. Projektet blev støttet af det tyske forskningsråd DFG.

„Schriftspracherwerb in einer Zweitsprache“

01.01.2007-31.12.2008. Projektet blev støttet af Innovationsfonds des Wissenschaftsministeriums des Landes Schleswig-Holstein.

„Mehrsprachigkeit im Spannungsfeld zwischen Mündlichkeit und Schriftlichkeit“.
DFG-Projekt 01.11.2009-31.01.2014. Projektet støttes af det tyske forskningsråd DFG.

Unge og voksne kan opnå højt niveau, men det sker ad kognitiv vej og via graduerede sekvenser med tiltagende grad af kompleksitet (Pienemann 1998). Hverken børn over 6-7 år, unge eller voksne besidder åbenbart førskolebarnets neurofysiologiske forudsætninger for spontan tilegnelse, men undersøgelser – og ikke mindst empirien - tyder dog på, at unge og voksne omend i forskellig grad er i stand til kognitivt at kompensere for den manglende 'adgang' til spontan tilegnelse f.eks. gennem en udpræget mental fleksibilitet (f.eks. hos trænede fremmedsprogslearnere eller bilinguale personer), bevidst læring gennem undervisning, særlig gunstige kommunikative betingelser eller personlig motivation.

Altså gælder tesen: 'jo før, jo bedre' i ganske udpræget grad. Børn i børnehavealderen (og helst også tidligere) vil have utrolig megen gavn af at møde nabosproget eller andetsproget på dette tidspunkt i deres liv. Hvis kontakten til andet- eller nabosproget vedligeholdes gennem opvæksten, er det den bedste forudsætning for at opnå et højt niveau uden sved på panden i skoletiden.

Prof. dr. Elin Fredsted leder af „institut für dänische Sprache und Literatur und ihre Didaktik“ ved Universität Flensburg

Sprogforskeren med den røde næse

Om hvordan „Professor dr. ABC“ lærer børn og unge i grænselandet dansk og tysk gennem leg

Man kan kende ham på lang afstand, når den ranglede mand baner sig vej gennem mængden i sine ternede bukser og hvide lægekittel. Udstyret med forstørrelsesglas, rød klovnenæse og minihjelm på hovedet er „Professor dr. ABC“, som han kalder sig, altid på jagt efter bogstaver. En sjov klovn, skulle man mene, men sådan forholder det sig langt fra, for han er meget mere. „Professor dr. ABC“ alias Claus Sax Hinrichs er diplompædagog og sprogforsker og har været en institution i det dansk-tyske grænseland siden 2006.

„Det skal være en sjov og positiv oplevelse for børn at lære et andet sprog, og nysgerrigheden skal først vækkes. Den kedelige metode med at terpe gloser er passé“, fortæller pædagogen, som selv har været med til at udvikle figuren.

Tilbage i 2004 besluttede bestyrelsen i Region Sønderjylland-Schleswig at sætte fokus på sprog, og lige siden har Regionskontoret sammen med andre institutioner i grænselandet taget initiativ til forskellige sprogprojekter. „Professor dr. ABC“ er en del af denne kampagne, som skal gøre det lettere for børn og voksne at få adgang til nabosproget og give dem mod på at kaste sig ud i at lære det.

Når man lærer et sprog, så beskæftiger man sig også med menneskene og kulturen i det pågældende land.

„Når man lærer et sprog, så beskæftiger man sig også med menneskene og kulturen i det pågældende land. Vi så gerne, at endnu flere i grænselandet lærer nabosproget for at få nedbrudt nogle barrierer og vakt interessen for naboerne på den anden side af grænsen“, forklarer Anne Mette Olsen fra Regionskontoret. Hun var med til at starte „Professor dr. ABC“-projektet og glæder sig over, at initiativet efterhånden er gået hen og blevet en institution i Region Sønderjylland-Schleswig.

Det hele begyndte med besøg i børnehaver, for

det er vigtigt, at interessen for nabosproget bliver vakt så tidligt som muligt. „Professoren“ har besøgt mange danske og tyske børnehaver, sunget med poderne, løst små quizopgaver og lavet farvelege med dem. Sange som den populære kanonklassiker „Mester Jakob“ er hurtige at lære på tysk på grund af de få sanglinjer. Børnene sidder så med store øjne foran „Professor dr. ABC“ og laver fingerlege og hjælper den forvirrede professor med at finde sine bogstaver igen.

„Professor dr. ABC“ er et vellykket sprogprojekt, for det er helt tæt på hverdagen for grænselands yngste borgere. Ja, projektet er faktisk blevet så positivt modtaget, at den sjove sprogforskers virkeområde i 2009 blev udvidet til også at omfatte grundskoler, som Claus Sax Hinrichs har besøgt siden da.

„Professor dr. ABC“ elsker bogstaver, ord og alle de sprog, man kan sætte dem sammen til. Hans tro følgesvend er „bogstavfindemaskinen“, som han selv har opfundet, men som desværre har det med kun at sige underlige lyde i stedet for at hjælpe ham. Derfor har han brug for lidt bistand fra eleverne, for hvordan var det nu lige, at det med

dansk og tysk og kulturen og historien i grænselandet hænger sammen? Han skal fremlægge sine forskningsresultater for andre professorer, men han har bare slet ikke styr på det. Heldigvis hjælper danske og tyske skoleelever ham med forskningsprojektet og lærer samtidig helt enkle vendinger. Hvad er ordene for familiemedlemmer på nabosproget, og hvordan er det med grænselandets historie? Eleverne lærer hurtigt.

Sammen med forskellige grupper af elever besøger han Sønderborg Slot - Museum Sønderjylland og begiver sig ud på spændende ekskursioner på kryds og tværs af grænselandet. I samarbejde med universitetet i Flensburg er der udarbejdet undervisningsmateriale til det første møde med dansk og tysk som fremmedsprog. Claus Sax Hinrichs og Regionskontoret, der står bag projektet, håber, at projektet gør, at børnene har lyst til at lære dansk eller tysk senere i skoleforløbet. „Man kan bedst lære et andet sprog, hvis man er motiveret og har lyst til det. Sprogundervisningen gennem leg i „Professor dr. ABC“- projektet har jo netop vist, at børnene er glade for at lære sprog og derfor også let og ukompliceret tager nye sprogelementer til sig“, udtaler Anne-Mette Olsen og gør sig til fortaler for tidlig nabosprogsindlæring. Projektet „Professor dr. ABC“ blev 2009 tildelt Den Europæiske Sprogpris i november for sit særlige bidrag til tidlig nabosprogsindlæring.

„Professor dr. ABC“ alias diplompædagog Claus Sax Hinrichs er en glemsom sprogprofessor. På hjemmesiden <http://www.prof-dr-abc.com> kan man læse mere om professoren og downloade spil, sange, quiz og læringsmoduler.

Nabosprogsdidaktik – er det en særlig måde at undervise på?

Nabosprogsdidaktik, som den defineres i Tyskland ved grænserne til lande med andre sprog end tysk, betyder i første omgang, at man beskæftiger sig med læring og undervisning af et fremmedsprog, som tales i umiddelbar geografisk nærhed.

Der findes ingen almenyldig handleplan for nabosprogsformidling, men et stort antal offentliggjorte koncepter, beretninger fra konferencer, projekter og erfaringer med relation til de respektive vilkår i regioner med tilgrænsende nabosprog.

Flersprogethed er et erklæret mål i den Europæiske Unions sprogpolitik. Enhver europæer bør over sit første sprog lære yderligere to europæiske sprog. Indlæringen af nabosproget er af særlig betydning for at grænseoverskridende regioner inden for EU kan vokse sammen (jf. Baur/Closta 2010, Raasch 2004).

Nabosprogsdidaktik har naturligvis meget tilfælles med almindelig fremmedsprogsdidaktik. Her handler det om på grundlag af egnet fremmedsproget materiale at udvikle og stadig forbedre egne færdigheder i at forstå og at kommunikere på et moderne fremmedsprog ved at høre, tale, læse og skrive det. Dertil hører også altid indhold, som tydeliggør landets kultur, såvel som sprogviden, egne læringsstrategier og kognitive og emotionale tilgange for at kunne udvikle interkulturelle sproglige handlekompetencer.

Den nyere udvikling i den almene fremmedsprogsdidaktik, som fx med henblik på kooperativ læring, individualiserede og autonome læringsformer og brugen af kommunikative medier, virker også fremmende for nabosprogsdidaktiske tiltag.

Undervisningspraksis i faget dansk i Slesvig-Holstens offentlige skoler resulterer i to erkendelser:

- Den som lærer nabosproget har mulighed for at inddrage kontakter til Danmark i sin læring og udnytte dem målrettet.
- Den som underviser i nabosproget bør fremme både den skolerelevante indlæring af et fremmedsprog og de dermed forbundne kontakter til Danmark ud fra nabosprogsdidaktiske synspunkter.

Når danske og tyske elever, som er i gang med at lære deres respektive nabosprog, mødes til såkaldt tandemlæring (jf. Brammerts 2001, Baguette 2001) oplever man igen og igen, at de meget hurtigt efter en impulsopgave går om bord i en virkelig samtale.

De spørger sig til og retter ordforråd gensidigt, afhængig af sprogniveau også gerne ved at tage hænder, fødder og tegninger til hjælp. Derved har de mulighed for at tale om emner, som de synes er betydningsfulde. De forhandler sig frem til betydninger på begge sprog. Oftest ser de generøst hen over forkerte grammatiske former og strukturer, som deres pendant benytter og som ikke har så stor indflydelse på den egentlige kommunikation. Over for sig har de jævnaldrende sproglige eksperter, som nogen gange synes, at ordvalget er mærkeligt, som spørger efter og som kan hjælpe og komme med rettelser, fx ved udtalen af vanskelige ord: „Det udtales tagbagagebærer.“ eller

„Sag nochmal Knusperhäuschen!“ De får bl. a. vejledning i at samle ordforråd og at præsentere løsningsforslag foran en gruppe på fremmedsproget efter partnerens forberedende hjælp. Denne form for sprogindlæring kaldes tandemlæring, fordi begge parter gennem en fælles kraftanstrengelse i det respektive fremmedsprog kommer et skridt fremad.

Forberedelse til grænseoverskridende kontakter

Derved er de allerede i en mødesituation, som den grænseoverskridende region i fremtiden muligvis konfronterer dem med.

Tre vigtige komponenter for nabosprogsindlæring træder særlig tydeligt frem i tandemlæringsfaser:

- sprogindlæring i den virkelige verden – autenticitet af sproglige situationer, som ofte kan opleves på grund af nabolandet, der ligger tæt på,
- sprogindlæring i samarbejde – de supplerende muligheder for at lære det respektive nabosprog gennem Kooperation med partnere på begge sider af grænsen,
- selvstændig sprogindlæring – elevernes autonomi også at kunne lære uafhængigt af læreren (jf. Brammerts 2001, Little 2002).

Nabosprogsdidaktisk orienteret undervisning i skolerne medtænker disse komponenter. I skolerne undervises i eget land forbereder lærerne eleverne til sådanne mødesituationer ved at anvende kooperative arbejdsformer og elementer fra autonom læring (fx udarbejdelse af individuelle behovsgloselister eller læringslogbøger på fremmedsproget).

Selv om danskundervisning på alle klassetrin principielt gennemføres ensproget på dansk er tosprogethed ønsket og brugt, når der skal tematiseres sproglige ligheder og forskelle i en målsigtet forberedelse af mødesituationer. Mediation forstået

som indholdssvarende overførsel af information til det respektive andet sprog (fra eget sprog til fremmedsprog og vice versa) støtter mødesituationen og kan i undervisningen trænes i kooperative faser.

Danskundervisning relateret zverskridende referencer. Der er speciel fokus på sproglig handlekompetence forbundet med indhold og refleksion over sproget (jf. Schwarz 2004). Derved formidles

også kendskab til historisk-kulturelle gensidige forhold mellem Danmark og Tyskland, som tjener forståelsen af nutidige regionale og nationale vilkår og udbygningen af gensidig agtelse og tolerance i den helt konkrete hverdag.

Nabolandets samfunds- og erhvervsliv, kulturelle mangfoldighed, litteratur og mediandskab kan gennem læring af nabosproget gøres dyberegående tilgængeligt end det fx er muligt med engelsk. Eleverne får dermed ikke kun chancer for at etablere intensive grænseoverskridende kontakter, men får gennem indlæringen af nabosproget også adgang til indflydelsesmuligheder i et grænseoverskridende økonomisk område i dynamisk udvikling.

Nabosprogsdidaktik praktiseret i skoler inddrager den europæiske model om mennesker i grænse-regioner, der hver taler sit eget sprog og forstår hin-anden indbyrdes. Den yder endda mere end det, da eleverne ikke kun lærer at forstå fremmedsproget, men også selv bruger det aktivt.

Undervisningsfaget dansk i Slesvig-Holsten

I faget dansk har nabosprogsdidaktik særlig betydning for skolerne umiddelbart tæt på Danmark, men også for hele Slesvig-Holsten, hvor dansk som undervisningsfag tilbydes af ca. 60 offentlige almindendannende og erhvervsfaglige skoler (ca. ¾ i landsdelen Slesvig, ca. ¼ i Holsten). Afhængig

Renate Jacob – Fagkonsulent og praktikleder i læreruddannelsen for faget dansk ved Institut für Qualitätsentwicklung an Schulen Schleswig-Holstein (IQSH) og dansklærer ved Thor-Heyerdahl-Gymnasium i Kiel

Baguette, Friedhelm et al. (2001): Sprachenlernen im Tandem – Ein Leitfaden für die Schule. Landesinstitut für Schule und Weiterbildung Soest.

Brammerts, Helmut/Kleppin, Karin (Hrsg.) (2001): Selbstgesteuertes Sprachenlernen im Tandem. Stauffenburg.

Baur Rupprecht S./Chlosta, Christoph (2010): Sprachlernvoraussetzungen: Nachbar- und Herkunftssprachen. In: Hallet, Wolfgang/Königs, Frank G. (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachendidaktik. Klett/Kallmeyer. 245-248.

af skoleart starter undervisningen i faget dansk som andet eller tredje fremmedsprog mellem 7. og 11. årgang. Kun i enkelte tilfælde tilbyder også grundskoler (1.-4. årgang) danskprojekter. De har måttet vige for den i 2006 indførte forpligtende engelskundervisning. I forbindelse med nabosprogsdidaktik har vi på de offentlige skoler i Slesvig-Holsten altså i reglen at gøre med ældre børn, unge eller (næsten) voksne.

Grænseoverskridende kontakter i Sønderjylland-Schleswig, i Femernbæltregionen, mellem Slesvig-Holsten og Syddanmark, mellem Kiel og København og mellem Tyskland og Danmark i økonomiske, politiske, samfundsmæssige og kulturelle sammenhænge er til stede, villet og tilstræbt i vidt omfang i dag. Dette skaber et højt behov for nabosproglige kompetencer.

Mange elever, specielt i grænsenære områder, har gennem forskellige livsvilkår forkundskaber i nabosproget eller kontakter til nabolandet. Der findes tosprogede hjem, familiemedlemmer, der lever i nabolandet, grænsependlere i familien, uddannelser i nabolandet, venner inden for mindretalsbefolkningen, skolekontakter, idrætsudøvelse med stævner i nabolandet, hyppige rejser til nabolandet og mange andre forbindelser. Eleverne i de enkelte klasser på alle klassetrin har derfor ofte meget forskellige forudsætninger, som gennem autonome læringsformer kan inddrages i danskundervisningen.

I nogle skoler er der blevet undervist i faget dansk allerede i årtier. Udviklingen fra kontrastiv nabokendskab til interkulturel kompetence-udvikling er forlængst gennemført i undervisningen. Nabosprogsdidaktik fremmer identifikationen med regionen hen over grænsen. Til dette har tospro-

gede trykte og elektroniske materialer allerede bidraget (fx HalloRegion, Irsam, Vimu), der blev udarbejdet i grænseoverskridende samarbejde af forskellige institutioner.

I mange år har der været udvekslingsprojekter mellem skoler i Slesvig-Holsten og skoler i Danmark af dansk lærere med deres klasser, enten i skolerne eget regi eller med tilskudsmidler (især i Region Sønderjylland-Schleswig, men også derudover). Her er Regionskontoret Sønderjylland-Schleswig en uundværlig partner gennem rådgivning og hjælp med henblik på projekter, formidling af støtte midler og informationsudveksling. Også samarbejdet mellem Center for Undervisningsmidler i Haderslev (CFU) og IQSH fører til konkrete nabosprogsprojekter i skolesammenhæng.

Det dansk-tyske samarbejde inden for lærernes videreuddannelse er en vigtig brik til støtte og udvikling af nabosprogsdidaktikken. Det er blevet støttet i mere end ti år af den årlige dansk-tyske lærerkonference (Regionskontoret i samarbejde med CFU og IQSH) og af den dansk-tyske lærerforening Datyl.

Nabosprogsdidaktik fremmer identifikationen

På vej mod et bæredygtigt og praksisorienteret nabosprogsdidaktisk koncept for Slesvig-Holsten og i grænseoverskridende samarbejde med danske partnere forankres og udbygges stadig elementer fra en specifik nabosprogsdidaktik i læreruddannelsen og lærernes videreuddannelse. Et ønske for fremtiden ville være en ny generation af undervisningsmidler, som i udpræget grad er konciperet i en nabosprogsdidaktisk forståelse.

Little, David et al. (2002): Towards Greater Learner Autonomy in the Foreign Language Classroom. Authentik.

Raasch, Albert (2004): Fremdsprachendidaktik für Grenzregionen – Merkmale einer Fremdsprachendidaktik als Nachbarsprachendidaktik. In: Schwarz, Ulrike (Hrsg.): Nachbarsprachenlernen – Von der modernen Fremdsprachendidaktik zu ihren spezifischen Ausprägungen in Grenzregionen. Schulamt für den Kreis Borken. 6-12.

Schwarz, Ulrike (2004): Das Lernen der Nachbarsprache in der Grenzregion. Ebd. 13-37.

Rap uden grænser

Unge fra Neukirchen og Tønder kaster sig ud i sprogeksperiment

Uanset om der er tale om Shakespeare, en folkevises eller en socialkritisk tekst, så kan det altid forvandles til en rap. Det kræver hverken brændende olietønder, seje caps eller kriminel energi, men ene og alene mod.

Nemlig mod til at omdanne tekstlinjer til strofer og rytmer og fremføre dem. Og det er netop, hvad elever fra Grund- und Regionalschule Südtondern og Tønder Distriktskole har gjort. De mødtes i Tønder i midten af januar 2014 til en omgang rap og fik hjælp af den danske rapkunstner AndyOp.

De 10 elever i 9. Klasse fra Neukirchen har dansk som valgfag og fik nu mulighed for at bruge deres viden i praksis. „Vi var på udkig efter en ven-skabsskole i nærheden for at bevare kontakten og udbygge den, når projektet er slut. Det er meget vigtigt for sprogudviklingen, at vores elever også har kontakt med jævnaldrende i Danmark“, forklarer Astrid Krüger, der er dansklærer på skolen i Neukirchen.

Kreativt gruppearbejde

„Med et projekt som det her vil vi frem for alt gerne opnå, at eleverne bruger deres sprogkunds-kaber i praksis, og at de mellemfolkelige og kultu-relle barrierer bliver nedbrudt. Rap som sprogform er moderne og appellerer til eleverne, så på den måde slår vi to fluer med et smæk“, supplerer Lene Fobian, der er tysklærer på skolen i Tønder.

I blandede grupper bestående af fire elever skrev de unge deres egne tekster på dansk, tysk eller engelsk ved hjælp af moderne medieteknik som iPad, tablet eller laptop. Rapkunstneren AndyOp

diskede derefter op med en lille smagsprøve fra sit eget repertoire og opfordrede alle elever til at være med, og så var isen brudt. Den sympatiske danske rapper gav hver gruppe personlig support og feedback. Forkortelsen „Op“ i hans

navn står for optimist, og negative eller flabede tekster er ikke noget, Andy lægger navn til. Opgaven gik ud på at lave 16 linjer pr. strofe, tilpasse dem den særlige raprytme og finde et iørefaldende refræn. Det er ikke noget, der er gjort på et par timer, så det passede helt fint, at eleverne skulle overnatte på skolen, hvor de også arbejdede videre på deres rapstrofer om aftenen. Både dansk, tysk og engelsk blev taget i brug for at sætte ord på følelser, emotioner og oplevelser.

En stor succes

Næste dag skulle der laves musik til stroferne, for hvad ville en rap være uden musik til? Desuden blev der indøvet et par skridt og lidt håndbevægelser. Sådan! Nu var det bare om at samle alt sit mod og fremføre resultatet. Først i gruppen og så foran publikum. Eleverne selv var begejstrede, og de fik sågar personlig ros fra AndyOp med sig hjem: „Godt gået! I har løst opgaven med bravur.“ De to lærere var enige om, at det ikke var sidste gang, at skoleklasserne var mødtes, for de har allerede planer om et nyt møde til foråret.

Interview Lene Fobian – tysklærer på Tønder Distriktskole

Det var et fantastisk godt arrangement, hvor alle elever fik skrevet og opført deres egen rapsang, der indeholdt både tyske og danske strofer. Der var en del sprogbarrierer, men alle grupper var blandet dansk-tyske elever, og alle grupper fik fremstillet en rap med hjælp fra den tyske dansklærer, Astrid Krüger, den danske tysklærer (undertegnede), Lene Fobian og rapperen AndyOp.

Hvad er jeres erfaring med det grænseoverskridende samarbejde?

Vores erfaring er, at grænseoverskridende samarbejde åbner elevernes øjne for, at trods sproglige forskelle og vanskeligheder, er de egentlig meget ens alligevel. Forventningen om at skulle møde hinanden giver også et løft til undervisningen op til mødet. De har ligesom noget, de skal bruge sproget til.

Hvad fik jeres elever ud af det?

Eleverne fik brugt sprogene på en anden måde. De fik arbejdet sammen i grupper på tværs, og fik arbejdet med både det tyske og det danske sprog, og enkelte grupper havde også taget fat på engelsk. De fik også det ud af arbejdet, at de alle på skift stillede sig op foran resten og fremførte deres arbejde.

Rap og sprog - hvordan gik det med idéen?

Jeg synes, det gik super godt. Jeg har fået en del positive tilbagemeldinger og enkelte, hvor eleverne ikke syntes, de havde gjort det så godt. Men jeg var imponeret over, at de alle stillede sig op. Selv de elever, der til start sad med korslagte arme og sagde, at vi ikke ville få dem op at stå foran resten - DE GJORDE DET ALLE.

Hvordan kommunikerede eleverne?

Eleverne kommunikerede på tysk, dansk, engelsk og med håndtegn og fakter. De gjorde sig alle sammen store anstrengelser for at gøre sig forståelige overfor hinanden. Hvordan gik det med sproget? I de fleste grupper gik det rigtig godt med sproget. Et par af grupperne havde så store sproglige vanskeligheder, at de måtte have ekstra hjælp til at oversætte de vigtigste ting for at kunne komme videre med opgaven.

Helhedsindtrykket af de to dage I var sammen?

Mit helhedsindtryk var, at alle elever opførte sig eksemplarisk overfor hinanden og de voksne, der var involverede. Ikke alle fik lige meget ud af det, men mange fik overskredet personlige grænser, og alle fik en oplevelse for livet.

Grænseløs rap – Elever fra overbygningsskolens internationale linje på Tønder Distriktskole og fra Grund- und Regionalschule Südtondern i Neukirchen har sammen deltaget i et rapprojekt. I blandede dansk-tyske grupper fremstillede alle en rap og fremførte den for de andre elever. Den danske rapper AndyOp støttede og vejledte de unge rappere og gav dem værdifulde tips. Projektet fandt sted over to dage med overnatning i januar 2014.

KulturDialog har støttet projektet med 10.500 DKK / 1.409 EUR .

Sceneklar digtekunst

Danske og tyske unge slammer om publikums gunst

Hvad er poetry slam? Det har noget med poesi, lyrik, digtning og performance at gøre. Poetry slam-arrangementer har nu holdt sit indtog i hele landsdelen og afholdes regelmæssigt meget forskellige steder og appellerer især til det yngre publikum. Nogle af præstationerne når op på flere millioner klik på videoportaler på nettet.

Folkene bag det dansk-tyske poetry slam-projekt havde ikke ventet denne store udbredelse. De ville i første omgang bare have unge fra grænselandet til at få øjnene op for denne helt særlige form for digtning. BDN og SSF, de to kultur- og mindretalsorganisationer i regionen, tog initiativ til en poetry slam i 2011 og 2012, og der kom masser af deltagere. De inviterede også professionelle slammere, som indviede eleverne fra de deltagende gymnasier i poetry slam-kunsten.

Der var fokus på sprog, på at skrive tekster og på performance

På programmet stod workshops og møder mellem unge danskere og tyskere. Der var fokus på sprog, på at skrive tekster og på performance. For det rækker ikke bare at skrive et digt og fremføre det, for det handler også om at konkurrere og at vinde publikums gunst. Poetry slam kombinerer digtoplæsning med standupcomedy og performance, og det talte ord og sproget er i centrum. Til sidst kårer publikum en vinder af konkurrencen. En publikumsjury, der er udvalgt på forhånd, giver point fra 0 til 10, men det øvrige publikum kan også give sin mening til kende med kraftigt eller mere moderat bifald, jubelskrig og buhråb. Denne særlige form for digtekonkurrence opstod i USA i midten af 1980'erne som en slags modtræk til traditionel digtning og er også blevet en trend i Europa. Poetry slammere er unge, de fleste „digtere“ er mellem 19 og 25 år.

Til konkurrencer bliver teksterne, som deltagerne selv har skrevet, fremført inden for et fastlagt antal minutter, idet musik og kostumer ikke er tilladt. I Kühlhaus Flensburg afholdes der regelmæssigt poetry slam-arrangementer, så det var derfor nærliggende, at de unge danskere og tyskere skulle præsentere deres egne tekster på scenen her til det afsluttende arrangement. Der var god opbakning fra publikum til de unge poetry slammere i et fyldt Kühlhaus, og Björn Högsdal, en af workshoplederne og professionel slammer, opfordrede sågar de bedste af dem til at deltage i en konkurrence i Kiel med deltagelse af slammere fra hele Schleswig-Holstein.

Ifølge Uffe Iwersen, kulturkonsulent i BDN, har projektet været en stor succes. „Sprogligt forløb projektet gnidningsløst. Mange af de deltagende elever var tosprogede, som på det nærmeste trak de andre med. Under workshopperne kunne man høre et sandt sprogvirvar. De unge mennesker fik vakt deres interesse for litteratur og poesi, og der var en livlig udveksling deltagerne imellem, og der blev også spottet forskelle i fremførelserne. De danske deltagere brugte stærke og direkte ord, mens tyskerne optrådte mere sensibelt og tilbageholdende“, lyder Uffe Iwersens facit.

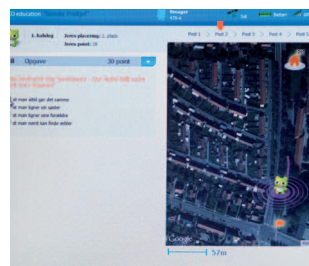
Poetry slam – Projektpartnerne Bund Deutscher Nordschleswiger (BDN), Kulturwerkstatt Kühlhaus Flensburg og Sydslesvigsk Forening (SSF) har bragt denne særlige kunst- og litteraturform til hele Region Sønderjylland-Schleswig. I workshops lærte deltagerne poetry slam, og der var samtidig mulighed for sproglig og kulturel udveksling. Som afslutning på projektet blev der afholdt en offentlig poetry slam-aften i Kühlhaus i Flensburg. Projektet løb af stablen i 2011 og 2012. I alt deltog ca. 180 elever fra danske og tyske fler- og mindretalsgymnasier.

KulturDialog har støttet poetry slam-projektet med 50.000 DKK / 6.711 EUR i 2011 og med 67.423 DKK / 9.050 EUR i 2012.

Et helt anderledes sprogkursus

GPS-spil hjælper danske og tyske skoleelever med at kommunikere med hinanden

21 elever fra Fridtjof-Nansen-Schule i Flensburg blander sig med 8.a fra Sønderkov Skolen i Sønderborg. Støjniveauet i klasselokalet er højt, spændingen stiger. De danske og tyske elever bliver inddelt i hold, for de skal deltage i sprogprojektet „LLL“ (løb, løs, lær).

„Nu om dage beskæftiger eleverne sig helt naturligt med de nye medier. De surfer på internettet, poster, chatter og kan ikke leve uden deres mobiltelefon. Med dette projekt får eleverne mulighed for at arbejde med multimedier, mens de samtidig forbedrer deres sprogfærdigheder“, forklarer Claudia Jans fra Center for Undervisningsmidler (CFU) i Haderslev.

Julia, Morlin og Emilie startede med at præsentere sig for hinanden på henholdsvis dansk og tysk. I første halvleg er de på indeholdet, „kaptajnerne“, der skal guide deres holdkammerater, „agenterne“, ude i marken gennem spillet. Spændte kigger de på laptoppen og Google Map-billedet. Emilie holder mobilen i hånden, og hun har slået medhørfunktionen til: „Kan I høre os?“ Julia supplerer: „Könnt Ihr uns hören?“, efterfulgt af en skrattende lyd. Men så hører man en agent svare: „Ja“. Spillet kan begynde.

Julia, Morlin og Emilie dirigerer holdkammeraterne hen til den første post. „I skal gå lidt længere ligeud, og så til højre.“ Man kan høre en blanding af sprog og stemmer. Den første opgave lyder: „Hvilke eventyr har H. C. Andersen ...“, råber agenterne, og Julia, Morlin og Emilie fuldender spørgsmålet med „ikke skrevet?“ Der kan vælges mellem syv forskellige svarmuligheder. Det rigtige svar er: „Snehvide“ og „Askepot“. Opgaven er løst, og det gav gode point på kontoen.

„Mine elever har kun haft dansk som valgfag i godt et år. Jeg har gennemgået specielle gloser i undervisningen, der hører til spillet, for at forbedre alle til denne dag. Her lærer de jo ikke kun at bruge deres sprogkundskaber, men hører også det danske sprog i danske omgivelser, hvilket gør, at de lærer på en helt anden måde. Eleverne kommer væk fra deres egen skolehverdag og bliver nødt til at kommunikere med de danske elever for at løse opgaverne, så det er en perfekt træning,“ lyder det fra en overbevist Gunvor Dlubatz, der er dansklærer på Fridtjof-Nansen-Schule. Hun agter at bevare kontakten til Sønderkov Skolen ved at knytte brevkontakter.

LLL - løb, løs, lær

Imens fortsætter spillet. I alt skal der løses 16 opgaver ved bestemte GPS-punkter. Projektet er bygget op over det danske interaktive spil „Djeeo“, som får støtte fra undervisningsministeriet. „Derfor finder dette noget anderledes sprogkursus sted i Danmark. Desuden kan vi benytte os af de danske skolers trådløse netværk, og så er signalerne på det mobile telefonnet generelt kraftigere i Danmark end i Tyskland“, forklarer Claudia Jans om de ideelle betingelser for projektet.

„Morten, kom lige herover!“, råber eleverne på hold 5. Morten Malmkvist underviser 8.a i tysk fire timer om ugen. Han glæder sig især over den aktive sprogbrug ved denne form for undervisning: „Det er et godt supplement til sprogundervisning-

en. Eleverne opdager, at de kan gøre brug af tysk i praksis og ikke kun skal lære det på skolen.“

Efter ca. 45 minutter er de første agenthold tilbage igen. Snart er det Julia, Morlin og Emilies tur til at komme ud i den friske luft. Emilie får den neongule advarselsvest på og spænder GPS'en omkring armen. „Hvor skal vi hen?“ Kaptajnerne forstår hende ikke. Julia tager over: „In welche Richtung geht es denn?“ råber hun ind i mobilen. „I retning mod SFO!“ Emilie ved ikke rigtigt, hvor de skal gå hen. Eleverne holder en kort rådslagning og begiver sig så af sted. Den første post er fundet. „Hvad du ikke ved af, har du ikke ondt af!“ (Was ich nicht weiß, macht mich nicht heiß). Hvilke to ord forekommer i den tyske version af den danske talemåde? Da Julia og Morlin ikke oversætter talemåden helt korrekt, kommer de ikke frem til løsningen „weiß“ og „heiß“. Nå, skidt med det. De fortsætter i retning mod parken.

Kenneth Reimer fra CFU, der er en af hjælperne, står posteret ude foran skolen og siger med et smil om læben: „Det kan sagtens ske, at eleverne besvarer spørgsmålene forkert eller går i den forkerte retning. De forstår ganske vist hurtigt spillet, men jeg har også hørt dialoger som ‚fanen er da lige foran jer - I burde da kunne se den!‘. Men fanen kan jo kun ses interaktivt på skærmen hos indeholdet, altså ‚kaptajnerne‘, og i virkeligheden kan agenterne ude i marken ikke se den.“

Pigerne kommer sikkert tilbage i mål. Og selv om deres hold „Haderslev“ kun blev nr. seks ud af otte, er de enige om, at de har klaret udfordringerne på denne usædvanlige skoledag med bravur. „Vi kunne godt forstå hinanden, selv om vi slet ikke er så gode til dansk“, siger Julia. „Det var en god erfaring at tilbringe en dag sammen med andre elever, der taler flydende dansk“, synes Morlin. Og Emilie synes især godt om den tætte kontakt til eleverne fra den tyske skole. „Vi har virkelig lært noget!“

Og det var netop målsætningen med projektet. „Dagen er forløbet godt. Sprogbarriererne fik ele-

verne hurtigt nedbrudt, og den generthed, som prægede dem i starten, forsvandt også. De taler naturligvis også deres modersmål og benytter sig af engelsk af og til for at forstå hinanden, men i det store og hele er projektet glimrende målrettet den nuværende elevgeneration. Her bliver sprog, bevægelse og interaktion kombineret på en god måde. Når spillet først er kommet i gang, forsvinder al reserverethed og tilbageholdenhed, for så gælder det bare om at komme i mål hurtigst muligt og score mange point. Det oplever vi gang på gang“, udtaler en synligt tilfreds Claudia Jans.

Projektet „LLL“ – Projektet „Løb, løs, lær“ er bygget op over det danskudviklede spil „Djeeo“ og henvender sig til 8. klasser i det danske grænse-land. Spillet er et GPS-baseret orienteringsløb, hvor alle danske og tyske elever bliver inddelt i blandede hold. I første halvleg befinder den ene halvdel af holdet sig i et klasselokale udstyret med en mobiltelefon og en laptop. Den anden halvdel har en GPS-sender og en mobiltelefon med og befinder sig uden for i området. Kaptajnerne guider dem hen til forskellige poster, hvor der skal løses opgaver i fællesskab. Holdene kan kun score point, hvis eleverne på de forskellige hold kommunikerer internt med hinanden. Hensigten med projektet er, at elever fra 8. klasse på begge sider af grænsen skal styrke deres sprogfærdigheder og lære nabolandet at kende gennem bevægelse, teknologi, leg og læring.

Dansk partner: Center for Undervisningsmidler

Tysk partner: Institut für Qualitätsentwicklung an Schulen Schleswig-Holsteins

Projektperiode: Efteråret 2013

Bevilling KulturDialog:

76.329 DKK / 10.245 EUR

Lyst til mere

Dansk-tysk skoleprojekt giver elever indblik i livet i grænselandet

Eleverne i 5. og 6. klasse er helt frivilligt blevet lidt længere i skolen om mandagen. I 2011 og 2012 deltog Kruså Skole nemlig i sprogprojektet „Min verden/Meine Welt“ sammen med den tyske partner Kurt-Tucholsky-Schule fra Flensburg.

Lærer Marga Dagnæs har altid gerne villet under-vise mere i tysk på skolen og gøre børnene for-trolige med sproget: „Projektet er den perfekte platform til at give eleverne helt grundlæggende sprogkunderskaber med på vejen og formidle mere viden om dagligdagen, familielivet og kulturen på den anden side af grænsen.“ Marga Dagnæs stammer selv fra Tyskland og har interesseret sig for sprog fra barnsben af, hun taler selv flere sprog flydende og ved, hvor vigtigt det er at have kendskab til fremmedsprog. Hun har undervist i dansk siden 2001 og nu altså også i tysk.

Det er ikke alle elever, der har lige let ved at finde ind til det andet sprog, og de deltager i ekstraundervisningen af meget forskellige grunde. Nogle af dem rejser meget i Tyskland og vil bare gerne kunne forstå noget mere, andre tænker allerede meget fornuftigt og siger, at de bestemt vil få bedre jobmuligheder senere. Andre igen vil bare gerne udbygge deres få sprogkunderskaber lidt mere.

Undervisningen begynder med helt elementære øvelser: Hvad hedder du? Hvor bor du? Hvor gammel er du? De har problemer med udtalen, men det bliver bedre fra gang til gang. Andre emner i projektføreløbet er skole, kultur, kroppen og familien.

Mødet med eleverne fra Flensburg var et højdepunkt i forløbet

De har lavet et lille videoklip til partnerklassen i Flensburg, hvor de fortæller om deres hobbyer, om de har søskende, og hvordan det ellers går i skolen. Omvendt har de også modtaget videobudskaber, og i en lukket Facebook-gruppe kan de skrive sammen, sende billeder og små beskeder.

Mødet med eleverne fra Flensburg var et højdepunkt i forløbet, og forinden havde eleverne flittigt terpet en masse gloser og øvet sig i smalltalk.

I maj 2012 oprandt så endelig dagen med fællesbesøg på Bov Museum og Phänomenta på programmet. Sammen med en dansk og en tysk kunstner tegnede eleverne desuden billeder i workshops, der viser deres verden på begge sider af grænsen. Et helt igennem vellykket projekt, som har givet eleverne lyst til at lære mere sprog.

Din verden + min verden = Vores verden – Det grænseoverskridende projekt „Min verden/Meine Welt“ fremmer sproginteressen blandt elever i 4. - 6. klasse. Partnerne var Kruså Skole og Kurt-Tucholsky-Schule fra Flensburg. Projektet fandt sted uden for den regulære skoletid, og eleverne deltog frivilligt. På begge skoler var der sprogundervisning på henholdsvis dansk og tysk. I Kruså blev der afsat en ugentlig skoletime, og på skolen i Flensburg blev undervisningen lagt i projektuger.

KulturDialog har støttet „Min verden/Meine Welt“ med 44.350 DKK / 5.953 EUR.

Et liv uden mobiltelefon? Helt utænkeligt!

Danske og tyske elever producerer lommefilm om unges liv

„Mor, hvornår fik du egentlig din første mobiltelefon?“ Svaret udløser måben og målløshed hos junior, og det er også tilfældet hos forældrene, for hvis man som dem er vokset op med telefoner med ledninger, nummerskiver, telefonboks og uden flatrate, så undrer man sig i dag ofte over, hvor selvfølgelig selv børnehavebørn finder sig til rette i multimedieverdenen. I dag sidder der minicomputere i mobiltelefoner, MP3-afspillere og spillekonsoller, og børnene er hurtigere end færdregenerationen og ved meget bedre besked.

Præcis disse udfordringer står skolerne også overfor, for de halter langt bagefter og kan langtfra altid følge med de tekniske krav. For den nye elevgeneration er mobiltelefoner obligatoriske, når der skal tages billeder, optages små film, postes og sendes sms'er og musiknumre til hinanden. De små mobile vidundere har et næsten uudtømmeligt potentiale og egner sig ikke kun til at tale i telefon med.

Projektet „Mobilfestival“

Og det var lige netop det, det dansk-tyske projekt ‚Mobilfestival‘ tog afsæt i. Elever i 9. klasse fra begge sider af grænsen deltog i en workshop over to dage. I blandede grupper lærte de, hvordan man optager film, hvad man skal være særlig opmærksom på for at bevare den røde tråd i historien, hvordan den bliver godt fortalt og videoerne efterfølgende bearbejdet og redigeret. Lærerne fra de deltagende klasser sugede også input til sig under workshoppen og fik mange tips til, hvordan de senere kan integrere mobiltelefonen i undervisningen.

Tage billeder, optage film, poste og sende sms'er

„Mobilfestival‘ er en helt anden form for sprog- og kommunikationsprojekt. Her kombineres teknologi og sprog med hinanden. Vi præsenterede også projektet på den årlige dansk-tyske lærerkonference for at give lærerne nye instrumenter til formidling af sprog“, forklarer Anne-Mette Olsen fra Regionskontoret om projektidéen.

I de følgende to måneder blev der produceret film om bestemte emner som ungdomskultur og identitet i grænseregionen i projektgrupper, og det blev til i alt 21 lommefilm. Alle elever og lærere

kunne se og vurdere filmene i et lukket forum på Facebook. Hen mod slutningen af projektløbet blev de

10 bedste film præsenteret for de andre elever, lærere og forældre på den store Mobilfestival på Regionskontoret i Padborg. En jury kårede filmen ‚Zwei Welten‘ som vinder, som fem elever fra Hjortebroskolen ved Haderslev havde lavet.

„Målet med projektet er at vise eleverne de andre skolekammeraters kultur i korte filmindslag. Ved at bruge mobiltelefoner, har vi desuden integreret moderne teknologi i projektet. Det appellerer til eleverne, her føler de sig på hjemmebane og kan også få gavn af projektet i fremtiden“, forklarer Jan Brauer fra Center for Undervisningsmidler i Haderslev.

Alle film blev lagt ud på projektets hjemmeside og bidrager dermed også til at give andre skoler og interesserede indblik i projektet.

Projektet ‚Mobilfestival‘ blev gennemført i samarbejde med Center for Undervisningsmidler (CFU) i Haderslev, Institut für Qualitätsentwicklung an Schulen Schleswig-Holsteins IQSH og Regionskontoret.

Projektet blev støttet af Interreg 3 a projektet Kulturbro-Kulturbrücke med 46.000 DKK, 6.175 EUR.

Værdien af nabosprog – en vækstfaktor?

Kulturelt, økonomisk, samfundsmæssigt – kan vi ikke bare tale engelsk?

Ja, hvorfor ikke? Det er nogle gode og provokerende spørgsmål, specielt i en grænseregion, hvor der traditionelt har været talt og forstået flere sprog og dialekter, og hvor anvendelsen og forståelsen af sprog tidligere ikke var knyttet til en bestemt nationalfølelse eller nationalstat – det italesættes først i 1800-tallet.

Sprog er nøglen til kultur- og samfundsforståelse, og sprog har både indflydelse på den direkte kommunikation skriftligt og mundtligt, men også på bevidstheden, vores tankegange, vores vurdering af personer, forhold og situationer, samt vores handlemåde.

Lingua Franca

Kan vi ikke bare tale engelsk, når vi kommunikerer med f.eks. borgere i vores naboland? Det kan vi godt, hvis begge kommunikationspartnere behersker engelsk. Samtidigt skal man dog være sig bevidst, at det engelsk, vi så kommunikerer på, vil være et "lingua franca", dvs. et sprog som to parter, som hver især har et andet modersmål, kan mødes på. Et "lingua franca" er typisk ved at hver person anvender det på sin egen måde, med sin egen udtale og med sin egen forståelse af, hvad det udtalte skal betyde i kommunikationen, alt efter om man f.eks. er inder, kineser, franskmand eller tysker/dansker. Den dybe forståelse af sproget og af kulturaspektet (det at der til ethvert sprog uløseligt er knyttet kulturelle, sociale, historiske associationer samt normer, begrebsverdener med mere) lades ude af agt ved et "lingua franca". Et kendt eksempel, som kan illustrere, hvad der går tabt ved negligeringen af det kulturelle aspekt, er det engelske udtryk "I hear what you say." – et tilsyneladende neutralt og imødekom-

Sprog er nøglen til kultur- og samfundsforståelse

mende udtryk, som imidlertid har den modsatte betydning. Her er der en stor risiko for, at kommunikationen mislykkes, hvis begge parter ikke har den samme forståelse af udtrykket; den dybe forståelse af det sproglige udtryk mangler. Ved et "lingua franca" er der minimum 3 sprog og kulturer i spil (de 2 modersmål og engelsk sprog/kultur), og dermed er der ingen fælles kulturforståelse, ingen fælles referenceramme. Det engelske sprog bliver reduceret til et instrument.

Engelsk af nød

Vi borgere – og danske og tysk virksomheder – anvender i stigende grad engelsk af nød, som et instrument til kommunikation, fordi vi ikke behersker kommunikationspartnerens modersmål – eller han/hun vores. Dette har hos mange i Danmark ført til den antagelse, at engelsk som fremmedsprog er tilstrækkeligt. Det er korrekt, at man kan klare sig med et 'global English' næsten overalt i verden med forskellig succes, men hvorfor nøjes med at klare sig med engelsk i dansk-tyske sammenhænge – hvorfor ikke kvalificere sin position ved at beherske det danske eller tyske fremmedsprog og anvende det privat og forretningsmæssigt over for personer af den anden nationalitet?

Vi skal også styrke nabosproget, fordi beherskelsen af nabosproget giver en større sproglig og kulturel horisont, og fordi vi dermed over for nabolandets borgere og virksomheder viser en vilje til åbenhed, indsigt og forståelse, som bl.a. kan anvendes som en døråbner til det andet lands marked. Det viser en imødekommenhed over for kommunikationspartneren og en respekt for det land, man handler i.

Hersker der nogen tvivl om, at en dansk eller tysk virksomhed der handler med en fransk, har fordele ved kommunikation på fransk i stedet for på engelsk? Er der nogen tvivl om, at det for danske og tyske firmaer, der handler for eksempel med Kina, er essentielt, at firmaets medarbejdere har sat sig ind i væsentlige samfunds- og handelsmæssige forhold i landet? Hvorfor så tvivle på, at det giver bonus vækst- og handelsmæssigt at kende de kulturelle og samfundsmæssige baggrunde og beherske fremmedsproget, når handlen foregår mellem Danmark og Tyskland? Tyskere og tyske firmaer føler sig således set og anerkendt, ligesom danskere og danske virksomheder gerne vil anerkendes og tager hatten af for tyskere, der har lært dansk. Man viser med sine nabosprogskompetencer, at der ikke blot er tale

om at ville score en vigtig handelsaftale, men at man interesserer sig for menneskene, virksomheden og forhold i landet.

En fælles undersøgelse

Hvilke tal kan belægge disse påstande? I en fælles undersøgelse fra Dansk Industri og CBS ("Mere (end) sprog" (2008)) svarer 312 danske små og mellemstore virksomheder, at 50% anvender engelsk ved international handel; 33% anvender engelsk og forretningspartnerens sprog; 10% anvender forretningspartnerens sprog, og nogle anvender tysk som lingua franca, f.eks. i østlande.

Virksomhederne angiver ydermere, at der er følgende barrierer forbundet med engelsk som

Et "lingua franca" er typisk ved at hver person anvender det på sin egen måde, med sin egen udtale og med sin egen forståelse af, hvad det udtalte skal betyde i kommunikationen, alt efter om man f.eks. er inder, kineser, franskmand eller tysker/dansker.

fælles kommunikationssprog: 40% har oplevet kommunikationsproblemer pga. manglende sproglige færdigheder på engelsk (hos forretningspartneren); 25% har oplevet store vanskeligheder i forhandlingssituationer; 8% er afstået fra markedsfremstød og 4% har tabt ordrer.

Virksomhederne angiver især problemer i forbindelse med handel med Kina (21%), men det er alarmerende, at 18% oplever problemer med handel i Frankrig og 14% med handel på Danmarks største eksportmarked: Tyskland!

Tysk som karrierespringbræt

Mere end 15 % af virksomhederne tilkendegiver i rapporten, at de får brug for medarbejdere med tyskkompetencer, men interessant er det i denne sammenhæng, at virksomhederne især efterspørger medarbejdere, der har to fagligheder: på den ene side faglig viden om f.eks. management eller produktet, på den anden side sprogfærdigheder på højt niveau. Det betyder indirekte, at det vil få betydning for Danmarks bibeholdelse af handlen med Tyskland, hvor gode tyskkompetencer virksomhedernes ansatte generelt har.

Sprog er altså ét af grundlagene for ikke alene at skabe, men også vedligeholde væksten. Ved at beherske nabosproget på et højt niveau kan virksomheder give forretningspartnere en positiv og problemfri oplevelse. Ved ikke at beherske det kan udfaldet være dårligere forhandlingsresultater eller decideret tab af ordrer.

Ca. 20% af Danmarks eksport og import sker i samhandel med Tyskland. 750.000 danske jobs er direkte eksportafhængige – det understreger vigtigheden af dette tema. I Kulturministeriets udgivelse "Sprog til tiden" (2008) fremhæves: "Globaliseringen foregår ikke kun mellem fjerne markeder, den foregår også lokalt mellem naboer. Lige så lidt som dens sprog er engelsk alene, lige så uhensigtsmæssig er en ensidig satsning

på engelskkundskaber. Den europæiske ELAN-undersøgelse (2006) bekræfter dette synspunkt: Blandt de små og mellemstore europæiske virksomheder er virksomheder i lande med alsidige fremmedsprogfærdigheder som Danmark mindst tilbøjelige til at gå glip af ordrer. Derfor må man sikre et alsidigt udbud af fremmedsproglige uddannelser."

Af Dansk-Tysk Handelskammers "Eksportbarometer 2012", der bygger på et spørgeskema med svar fra 476 danske eksportører, fremgår det, at det tyske sprog efter 'Krav til teknisk kvalitet og standard' er den næststørste barriere i forhold til det tyske marked, endog før barrierer som offentlig administration, kulturelle forskelle, juridiske og skattemæssige forhold. Virksomhederne angiver endvidere, at tyske sprogkundskaber er en vigtig faktor for deres succes på det tyske marked. Samtidigt slår barometret dog fast, at Tyskland tilsyneladende er "et relativt nemt marked for danske eksportører at håndtere" (s. 2).

Alternativt til danskere med gode fremmedsprogskompetencer vælger nogle virksomheder, bl.a. Cowi og Pressalit, at ansætte medarbejdere med modersmålskompetencer til at varetage handlen med eksportlande (jf. oplæg på konferencen "Flere sprog – værdifulde ressourcer" på Aarhus Universitet, 25.10.2012). Som tysker i grænselandet er der derfor al mulig grund til at lære dansk.

Tyskundervisning fra 5. Klasse

Hvordan ser det ud med sprogkompetencer inden for nabosprogene tysk og dansk i skolesystemet? Niveaue inden for danske skoleelevers tyskkompetencer er faldet de seneste 10-15 år – også i Sønderjylland. Lærere i folkeskolen og på gymnasierne bekræfter det, og på universitetet kan det også mærkes, og undervisningen er nødt til at starte på et andet og meget lavere niveau end tidligere. Det er beklageligt, for det påvirker også

de kompetencer, de unge kommer ud med.

Jeg kan ikke udtale mig om niveauet blandt de tyske elevers danskundskaber, men i de seneste års slesvig-holstenske skolereformer er det i nogle skoleformer i forhold til tidligere blevet mindre attraktivt at vælge dansk som fremmedsprog. De små fremmedsprog, herunder dansk, skal konkurrere med andre valgfag, og hvis undervisningen rent skemamæssigt placeres i ydertimer sent på eftermiddagen, har det indvirkning på elevernes incitament til at vælge et fag.

Forskellige folkeskole- og gymnasielove i Danmark har i de seneste år understøttet tendensen til et fokus på engelsk, men efter den nyeste folkeskolereform starter undervisningen af 2. fremmedsprog (tysk/fransk) fremover allerede i 5. klasse, så sproget i lighed med engelsk i højere grad kan formidles legende til børnene, før de er blevet generte over for at udtale svære ord og lyde, 'skabe sig' på fremmedsproget, og før de har fået for mange forbehold mod eksempelvis tysk grammatik. I realiteten tilføres der dog ikke en væsentlig vækst i det samlede antal tysktimer, et dansk barn får i folkeskolen, fordi timetallet i tysk i de ældste folkeskoleklasser samtidigt sænkes. Derudover er tysk i 7.-9. klasse et tilbudsfag, som med andre ord kan fravælges.

I gymnasiet er der i dag stadig en del elever, der tager tysk på B-niveau, men der er færre elever, der vælger tysk på A-niveau, og på HF og HTX er udbuddet af tysk stærkt minimeret.

Vision for regionen

En vision fra de regionale og lokale politikere om en særlig satsning på dansk og tysk som nabosprogskompetencer ville være oplagt i et grænseområde som vores. Det ville være noget særligt, et "Alleinstellungsmerkmal", som man kunne formode kunne føre til øget vækst i regionen. Kompetencerne ville kunne anvendes bredt inden for handel, byggeri, uddannelse, arbejdsmarked, turisme og selvfølgelig i det politiske samarbejde.

Her og nu kunne man udnytte mulighederne i uddannelsessystemerne, så man kunne fokusere på at få indskrevet tidlig sproglæring i nabosprog i de lokale/regionale visioner: de sønderjyske kommuner kunne f.eks. kollektivt søge Undervisningsministeriet om tilladelse til permanent at tilbyde tysk på et lavere klassetrin end 5. klasse, f.eks. fra 3. klasse. Det kunne endvidere overvejes inden for regionens område at arbejde for at gøre nabosproget obligatorisk som 2. fremmedsprog, og der kunne fra begge sider gøres en indsats for at fjerne eventuelle forhindringer i skolesystemerne. En satsning på undervisning i nabosprogene for voksne ville bidrage til bedre sprogkompetencer bredt i befolkningen. Resultatet kunne være en voksende mobilitet, fleksibilitet og øget vækst.

Ella Møllgaard, Institut for Design og Kommunikation, Syddansk Universitet. Studieleder for de grænseoverskridende studier Campus/Flensburg, der udbydes i samarbejde med Universität Flensburg. Underviser dansk ved studieretningen BA int./International Management.

Dansk og tysk fordi det kan betale sig

Om hvordan Anne Urbahns tog skridtet fra plattysk til dansk

Historien om en kvinde fra Dithmarschen, som i dag tænker og arbejder hen over grænsen.

Ja, sådan mager livet sig nogle gange, for da Anne Urbahns blev født i en lille by ved Heide i Dithmarschen i 1972, var hun langt væk fra nabolandet Danmarks kultur og sprog.

På forældrenes gård blev der talt plattysk. Anne gik i tysk skole og kom senere på erhvervsgymnasiet og havde ellers heller ingen form for tilknytning til Danmark endside til sproget.

„Jeg har tre ældre brødre, som alle skulle hjælpe til på gården, hvilket jeg for det meste slap for, så jeg har vel altid haft en særstilling. Jeg er jo den eneste pige og er gået mine egne veje“, fortæller Anne Urbahns.

Da hun var færdiguddannet som anlægsgartner, rykkede hun lidt tættere på den dansk-tyske grænse, for kærligheden trak hende til Danneberg ved Schleswig. „Efter at have arbejdet et par år, kunne jeg mærke, at jeg gerne ville mere i livet, selv om jeg godt kunne lide mit arbejde. Så jeg begyndte at se mig om efter uddannelser, der kombinerer økonomi, sprog og management og landede på universitetet i Flensburg.“ Dengang hed uddannelsen ‚Betriebliche Bildung und Management‘, senere kom den til at hedde ‚Internationales Management‘. Studiet indebar også, at man skulle lære et sprog, og der kunne vælges mellem spansk og dansk. Anne Urbahns var slet ikke i tvivl om, at hun skulle vælge dansk og begrundede det på følgende måde: „Jeg er nok mere den nordiske type, jeg interesserer mig for Skandinavien og kan godt lide den nordiske livsstil.“

Jeg har øvet med Peddersen & Findus

Som sagt, så gjort. Som 28-årig var hun på et tre ugers intensivt dansk kursus på universitetet og blev lettere rystet. „Det var jo ikke så svært at læse sproget. Jeg havde lånt Peddersen & Findus på Dansk Centralbibliotek for at øve så korte og lette sætninger som muligt. Det gik også fint, og af og til mindede det faktisk lidt om plattysk. Men jeg havde meget svært ved at tale og forstå sproget, og for mig lød dansk som en gang mumlen.

Jeg forstod ikke, hvornår en sætning startede, og hvornår den endte.“

Derefter fulgte den normale hverdag på universitetet og forelæsninger på dansk: „Det var virkelig en stor udfordring“, mindes hun. „Det var helt nyt lærestof, og ovenikøbet på et for mig endnu ret fremmed sprog. I auditoriet spurgte jeg flere gange min sprogkyndige sideemand, hvad det egentlig er, professoren dernede står og fortæller.“

Så kastede hun sig ud i de første sproglige forsøg i praksis i forbindelse med indkøb og ferie i Danmark. „Jeg kan huske en ahaoplevelse engang, hvor min bil blev involveret i et uheld og jeg skulle tale med politiet om en masse ting. Det gjorde jeg på dansk. Det var en rigtig god følelse, selv om bilen var gået i stykker“, griner Anne og fortsætter: „Dengang gik det op for mig, at sprogkundskaber åbner døre“. Det var, som om barrierer forsvandt. Og selv om hun ikke var særlig god til sproget dengang, „så blev jeg altid rost af danskerne og behandlet pænt. Reaktionen var helt igennem positive.“

På det femårige studium fortsatte hun med at lære dansk, hun gik til prøver, og omgangen med sproget blev mere og mere sikker. „Jeg synes især, at danskundervisningen var sjov. Vi terpede ikke kun glosser, sætningsbygning og stavning, men lærte også rigtig meget om dansk mentalitet, politik, historie og kultur. Vi var på udflugter til Ribe og København og beskæftigede os med det praktiske liv i Danmark.“

Danskundervisningen var sjov

Da Anne Urbahns var færdig på universitetet, fik hun sit første job i en stor dansk koncern, som handler med planter i hele Europa. Hendes opgave gik ud på at knytte kontakter på det tyske marked og sælge blomster til tyske discountkæder. „Jeg var heldig, for i forbindelse med noget praktik på et tidligere tidspunkt havde jeg lært en afdelingsleder i koncernen at kende, og så gik det hele bare op i en højere enhed.“

Koncernen havde hjemsted i Odense, og Anne kunne nu for første gang bruge sine nye sprogfærdigheder i en arbejdsmæssig sammenhæng. „Det var ikke helt let. Kollegerne var lidt skeptiske i begyndelsen, og når der blev smalltalket, måtte jeg nogle gange kapitulere. Men lige præcis i den

periode lærte jeg en masse, jeg fik udvidet mit ordforråd enormt, og jeg følte mig mere og mere sikker, når jeg skulle kommunikere på dansk, hvilket var meget vigtigt for mig.“

I mellemtiden er Anne flyttet til Flensburg og pendler hver dag til Danmark, hvor hun arbejder i Gråsten. Hun er stadigvæk tilknyttet den danske koncern, men er nu ansat inden for en anden gren af virksomheden. „Jeg tager mig af salg og marketing, skriver breve, mailer og taler i telefon. Alt sammen på dansk! Det havde jeg aldrig troet, dengang jeg besluttede mig for at starte på studiet“. Hun er glad for sit arbejde, forholdet til de danske kolleger er godt, og arbejdsklimaet er afslappet: „Vi pjatter en del og morer os også af og til over danske og tyske særheder og fordomme.“

Anne har aldrig fortrudt sin beslutning om at lære et nyt sprog i voksenalderen. Tværtimod, for hun skeler allerede til et svensk kursus! En ting har hun nemlig lært. Det kan altid betale sig at lære et nyt sprog.

Anne Urbahns er uddannet som gartner og stammer fra en landsby tæt på Heide. Efter hendes studie Internationales Management på Uni Flensburg tog hun skridtet og begyndte på et arbejde i en stor dansk koncern i Odense. I dag bor hun Flensburg og kører dagligt til arbejde i Gråsten, hvor hun arbejder indenfor marketing.

Dansk og tysk fordi det kan betale sig

„Det var umagen værd!“

Inga Struckmann søgte nye udfordringer og taler i dag flydende dansk.

Schafflund ligger egentlig ikke ret langt fra Danmark, men Inga Struckmann havde tidligere alligevel meget begrænset berøring med nabolandet. Da hun var barn, gik familiens ferieture mest sydpå. „Jeg havde ingen ambitioner om at beskæftige mig med det danske sprog eller med landet, heller ikke i skoletiden.“ Hun fortæller, at hun aldrig har haft den store affinitet for fremmedsprog, og hverken engelsk eller fransk har hørt til hendes yndlingsfag. Men

alligevel taler, læser og skriver hun i dag dansk. Så hvad fik hende til at

foretage dette radikale omsving? „Motivation og et bestemt mål for øje var min motor, og så gik det forbausende let“, forklarer Inga Struckmann stadigvæk selv lidt overrasket.

Den 39-årige kvinde har arbejdet i en dansk bank i Flensburg siden 2008. Uddannelsen til bankassistent, erhvervs erfaringen og forskellige efteruddannelseskurser har Inga fået i et tysk pengeinstitut. „Efter 14 år i samme koncern søgte jeg nye udfordringer. Jeg ville gerne opleve banksektoren fra en anden side og lære nye strategier at kende. Derfor reagerede jeg på et stillingsopslag fra en dansk bank“. Det pågældende job blev der dog ikke noget af, men hun var immervæk til samtale og nåede frem til den erkendelse, at hun ikke ville få et nyt job uden dansk kundskaber. Inga tog skridtet og sagde sin sikre stilling op. „Det var selvfølgelig ikke nogen nem beslutning at tage, men trangen til nye muligheder var stærkere, og jeg vil til enhver tid gøre det igen“, fortæller hun. Og hun var ikke den eneste. Fem andre medarbejdere fra det tyske pengeinstitut skiftede job sammen med hende, hvoraf fire ligesom hun ikke havde forkundskaber i dansk. Den nye arbejdsgiver var behjælpelig med sprogundervisning, og en

medarbejder terpede dansk med de nye kolleger en gang om ugen. „Desuden var jeg på et intensivt dansk kursus på Nordseeakademie i Leck. Vi startede fra nul og lærte de sædvanlige ting som ‚jeg hedder Inga‘, ‚jeg bor i Schafflund‘, ‚jeg har en mand og en søn‘.“ Grammatikken var hendes helt særlige kæphest. „Den ville jeg lære rigtigt denne gang og ikke kun høre efter med et halvt øre, som jeg havde gjort i skolen. Det var noget,

jeg beskæftigede mig meget intensivt med.“

En af hendes venner, der er lærer, lavede en

oversigt med verbalformer og bøjninger, og der blev øvet hver dag.

Så stod den på et fire måneders sprogophold på Højskolen Østersøen, og det var en stor udfordring at skulle bo i Aabenraa i fire måneder og kun se familien i weekenden. 40 voksne fra Danmark og Tyskland deltog, og gruppen var meget blandet, både hvad aldersstrukturen og motivationen angik. „De danske deltagere var i gennemsnit meget yngre, de fleste var lige gået ud af skolen og kom fra hele Danmark. Nogle af dem ville lære tysk for f.eks. at få et bedre feriejob. Vi fra Tyskland var ældre og havde også konkrete mål. Mange af os havde alle jobtilbud på hånden eller job i danske virksomheder.“ På traditionel dansk højskolemanér blev der sunget fællessang, dækket op i spisesalen, ryddet af bordet og gjort rent. På den måde kom de forskellige grupper også ind på hinanden socialt og fandt samtaleemner uden for den regulære undervisning.

Undervisningen om morgenen startede med et foredrag om et bestemt emne, og alle fik fornøjelsen på et eller andet tidspunkt, og det var med til at nedbryde barrierer. I de såkaldte tandemfag

blev danskere og tyskere undervist sammen og kunne hjælpe hinanden, hvis der opstod sprogproblemer. Desuden var der udflugter og aktiviteter om aftenen på programmet. „Vi øvede og grinede sammen, og lidt efter lidt forstod vi også hinanden bedre.“ Idéen med opholdet viste sig at holde, for deltagerne tog ikke bare hjem med et nyt sprog, men også med viden om den danske kultur og det danske samfund. „Jeg købte så f.eks. danske kærlighedsromaner, gjorde notater i margenen, fortsatte med at lære gloser og udvidede mit ordforråd.“

Den daglige kontakt med og brug af dansk hjælper også og giver Inga sikkerhed på arbejdspladsen. „Når tingene bliver meget komplekse, slår jeg også nogle gange over til tysk, og komplicerede telefonsamtaler på dansk stiller jeg også nogle gange videre til andre kolleger, men i det store og hele klarer jeg mig glimrende. Kollegerne imellem profiterer vi også af de forskellige sproglige niveauer og hjælper hinanden.“ At Inga Struck-

mann lærte dansk, har ikke kun givet hende et job, men også forandret hendes syn på Danmark. „Jeg interesserer mig nu mere for landet, historien, arkitekturen og det helt normale liv i Danmark. Gennem de nye kontakter, kolleger og venner har min fornemmelse for landet ændret sig. Når jeg er i Danmark, kan jeg tale dansk og får på den måde en helt anden tilgang til folk. Det var og er umagen værd!“

Inga Struckmann fra Schafflund tog sin uddannelse hos en stor nordtysk sparekasse. Hun har arbejdet i forskellige afdelinger og tog flere efteruddannelser. Efter 14 år besluttede hun at lave noget nyt. Inga Struckmann skiftede til en dansk bank med afdelinger i Tyskland. I dag arbejder hun i Flensburg.

Dansk og tysk fordi det kan betale sig

„Og der var ikke trylleri med i spillet“

Henning Nielsen har lært tysk sådan lidt ved siden af

Han står på scenen under sine trylleshows og skifter sikkert fra det ene sprog til det andet. No problem! Dansk, tysk, engelsk, eller hvad med lidt koreansk, kinesisk eller tyrkisk? Her er der ikke trylleri med i spillet, men stor affinitet for sprog. Henning Nielsen har let ved at lære nye sprog og kan orientere sig på det sproglige felt lige med det samme.

Han blev født i Tønder for 32 år siden, og tysk tv var lige fra starten en naturlig del af hverdagen. Han husker ikke selv, hvornår han sagde de første ord på tysk: „Det er måske noget medfødt.

Min mors familie stammer fra den anden side af grænsen, og min far kommer fra Mols og havde altså ingen tilknytning til tysk“, fortæller han. I skolen fik han ikke lært mere tysk, end han allerede kunne, for han kunne ganske enkelt mere end de andre, og det havde sommerferiejobbene på Rømø gjort sit til. „Jeg fik jo tyske venner med det samme, og det var med til at forbedre mit hverdagsprog. Det kommer mig til gode i dag både i mit arbejde og mine trylleshows.“

Henning er uddannet kok og arbejder for et stort dansk bageri. Men hvert ledige øjeblik bruger han på sin store lidenskab, trylleri og magi. Tryllekunstneren har modtaget en række nationale og internationale tryllekunstpriser og har også optrådt på dansk tv flere gange. „Jeg har efterhånden mødt tryllekunstnere og illusionister fra mange lande og konstateret, at vi i tryllekunstens verden taler samme sprog. Jeg kommer meget omkring i ind- og udland, og det er bare utrolig sjovt at overraske og begejstre publikum med små tricks, lige meget hvor man er.“

For nylig var Henning projektleder for et grænseoverskridende trylleprojekt, som blev støttet af KulturDialog, i form af et magisk trylleshows i Husum, Flensburg og Ravsted sammen med otte andre danske og tyske tryllekunstnere. Målet med projektet var at etablere et netværk hen over grænsen og give borgerne i regionen et indblik i trylleriets verden. Her fungerede Henning som konferencier og hjalp sine tryllekolleger, når der skulle oversættes. „Jeg tror stadigvæk, at det er sådan, at flere sønderjyder taler tysk, end der omvendt er tyskere i grænselandet, der taler dansk.

Sådan var det i hvert fald under vores shows.“ Men ifølge ham

er det let at lære sprog, og det er også nødvendigt. „Som kunstner har mine tyskkundskaber åbnet et stort marked for mig og givet mig mange kontakter som menneske. Men så længe man ikke forstår og har lært et sprogs melodi, så kan man heller ikke dykke ned i det pågældende lands kultur,“ lyder den overbevisende udmelding. Han har også et godt tip til alle sprogelover: „Udnyt det, I kan, og gør det så ofte som muligt. Bare smid hæmningerne over bord! Det er en god idé at danne sætningerne oppe i hovedet og udtale dem i forskellige hastigheder - det virker!“

Udnyt det, I kan, og gør det så ofte som muligt

Trylleri hen over grænsen Projektpartnerne har planer om at udbrede kendskabet til trylleri på begge sider af grænsen. De erfarne tryllekunstnere vil optræde sammen med andre kunstnere fra regionen og tage på turné med deres trylleshows. I alt er der planlagt ca. seks forestillinger. Desuden vil projektpartnerne etablere et netværk for tryllekunstnere i regionen. Projektet er også dokumenteret på film, hvilket kan ses på kulturfokus.dk.

Dansk partner: Henning Nielsen, Ravsted, info@cheffmagic.com

<http://www.dentryllendekok.com/>

Tysk partner: Joko Mado alias Erwin Joost, Aventoft

Projektets løbetid: oktober 2013 til februar 2014

KulturDialog har støttet projektet med 46.190 DKK / 6.200 EUR

Nabosprog set med en lærers øjne

Om vigtigheden af at forstå modparten

Lærer fra Tinglev gør sig til fortaler for løbende udveksling mellem lærere og elever.

„Det ligger mig særlig meget på hjerte, at eleverne bliver inddraget aktivt og ikke bare skal sidde og lytte passivt til en, der står og fortæller“, forklarer hun.

Ulla Hansen kan også spore en udvikling blandt de deltagende elever, for i starten af det grænseoverskridende samarbejde var eleverne mere tilbageholdende og turde ikke kommunikere med eleverne på den anden side af grænsen. Til den slags projekter var der altid meget stille, for ingen sagde en lyd. Det er anderledes i dag, hvor selv elever, som endnu ikke har lært tysk i skolen, forsøger at kommunikere - til nød også ved hjælp af fagter! Det ser hun som noget meget positivt, og både elever og lærere er blevet mere åbne. Hendes erfaring har lært hende, hvordan projekter skal forberedes, og hvilke faldgruber, man skal være opmærksom på. „En klar arbejdsdeling

En klar arbejdsdeling og opgavefordeling er nødvendig

og opgavefordeling er nødvendig. Man må aftale helt præcist med sin partnerskole, hvad man ønsker at opnå med et givet projekt. Der skal sættes deadlines og laves budget, så man undgår overraskelser“, lyder et tip. Opgaverne til eleverne er også meget vigtige: „Man skal sørge for, at sprogene bliver brugt i praksis. Eleverne skal altså kommunikere med hinanden for i det hele taget at kunne løse opgaven. Det forudsætter ikke perfekte sprogkunderskaber, men blot lidt passende gloser og begreber, som kan indøves på forhånd. Desuden hjælper det at vælge emneområder, som alle elever kender. Eventyr kender man f.eks. i hele verden.“

Uanset om der er tale om dansk-tyske mikroprojekter, internationale Comenius-projekter eller samarbejde med skoler omkring Østersøen, så udvider udvekslingen med andre skoler både elevernes og lærernes horisont. „Vi lærer af hinanden. Vi lærere har forskellige kompetencer og tilrettelægger også undervisningen forskelligt. Man kan sagtens hente ny inspiration, når man ser, hvordan andre griber det an. Det ser jeg som en stor fordel. Noget af det materiale, som vi lavede i forbindelse med et grænseoverskridende kunstprojekt, bruger jeg stadigvæk“, fortæller hun videre. Og under møderne opdager eleverne gang på gang, at det faktisk ikke gør den store forskel, om man bor i Danmark eller i Tyskland. „I forbindelse med vores projekter var det en fordel, at der

deltog mindretalskoler, for her er eleverne jo tosprogede og kunne hjælpe de andre elever i grupperne og også lærerne, hvis der opstod sproglige problemer. Det var med til hurtigt at nedbryde sprogbarriererne, især under de praktiske opgaver. Der deltog mange børn og voksne i vores marionetprojekt, og eleverne i 4. og 5. klasse var slet ikke begyndt med det andet fremmedsprog endnu, for det bliver jo i øjeblikket først udbudt i 7. klasse.“ Men det skal der nu laves om på i Danmark. Engelsk fra 1. og tysk fra 5. klasse lyder planen, selv om det kun er en time om ugen. Ulla Hansen glæder sig over, at man for fremtiden starter tidligere med fremmedsprogundervisning på danske skoler. Begyndelsen er gjort!

Ulla Hansen har arbejdet på Tinglev Skole i mange år. Hun underviser i tysk, kunst, musik, design og håndarbejde og er ansvarlig for koordineringen af internationale projekter. Den 60-årige lærer har masser af øvelse i udveksling hen over grænsen og har taget initiativ til forskellige dansk-tyske og også internationale projekter

En helt personlig fredsmission

Astrid Krüger og hendes bidrag til fredelig sameksistens i grænselandet.

Hun underviser i Neukirchen, som blot ligger et stenkast fra den danske grænse. Hun bor i Ballum på den jyske vestkyst og stammer fra Hamburg. Astrid Krüger har sat sig som mål at yde sit eget personlige bidrag til fredelig sameksistens i grænseregionen. Derfor er projektarbejde på tværs af grænsen så vigtigt for hende, derfor har hun lært dansk, derfor underviser hun også udlændinge på aftenskolen og engagerer sig for øget kommunikation med nabolandet. „Jeg er født og opvokset i Hamburg. Min bedstemor har fortalt mig rigtig meget om krigen og altid udtrykt håb om, at det

Da jeg kom til Danmark, kunne jeg næsten ikke et ord dansk

aldrig nogensinde kommer til at ske igen. Det har præget mig og fulgt mig hele livet“, fortæller Astrid Krüger. Hun ser lærergemningen som et kald og brænder for sit arbejde og vil gerne give sine elever mere med i rygsækken end det, der står i undervisningsplanen. „Ja, jeg har været på fredsmission hele mit liv og arbejder for mellemfolkelig forståelse.“

Den 59-årige lærer har boet i Danmark i 17 år og arbejdet på tyske skoler i Danmark og Tyskland. Siden 2005 har hun undervist i historie, hjemkundskab, matematik og natur/teknik på Grund- und Realschule Südtondern. Desuden underviser hun i dansk som valgfag. „Da jeg kom til Danmark, kunne jeg næsten ikke et ord dansk. Det tog et år, før jeg turde springe ud i det og kunne gøre mig forståelig. Men jeg havde sat mig i hovedet, at jeg ville lære dansk og meldte mig regelmæssigt til aftenskolekurser. Derfor ved jeg af egen erfaring, hvad det vil sige at være hæmmet og ikke turde bruge det nye sprog.“

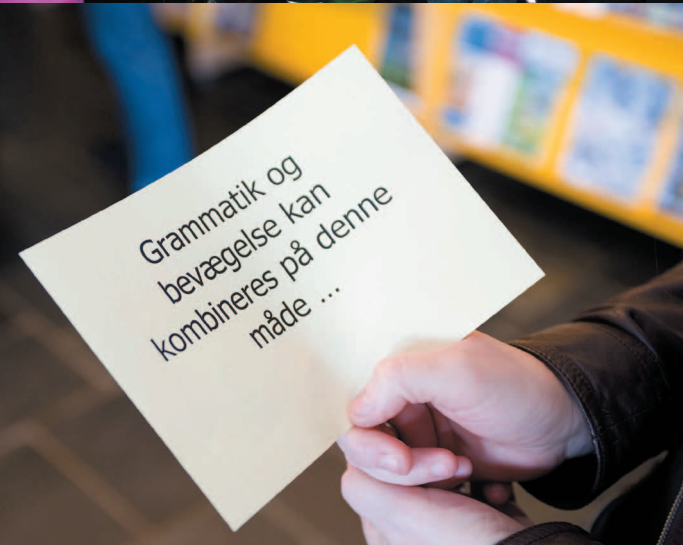
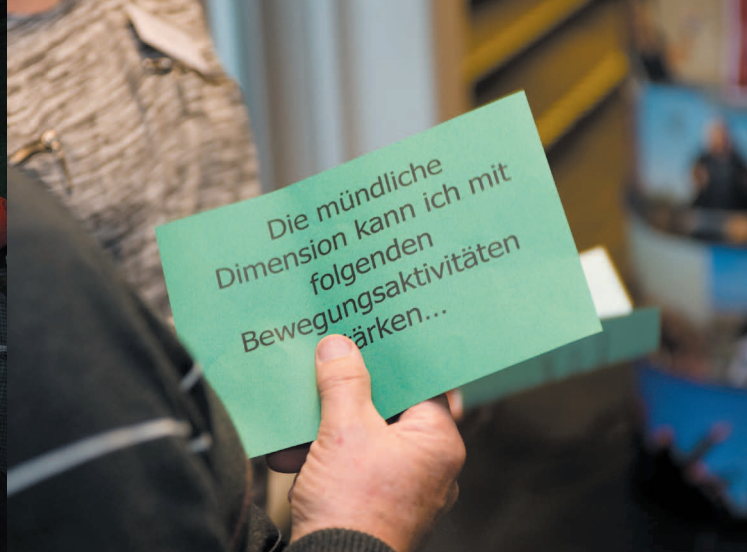
Astrid Krüger kommer fra Hamborg og er lærer. For 17 år siden besluttede hun at flytte til Danmark og i dag bor hun i Ballum. Hun har undervist på forskellige danske og tyske skoler i grænselandet. For tiden arbejder hun på Grund- und Realschule Südtondern i Neukirchen.

Hendes elever i 9. klasse har deltaget i et grænseoverskridende projekt, hvor de skulle producere raptekster sammen med elever fra Tønder. „Man kan roligt sige, at de har overgået sig selv. Det havde ikke været muligt i den normale undervisning. Jeg er utrolig stolt af dem og kan mærke, at isen er brudt nu. De vil gerne vide mere om Danmark nu og synes, det er meget sjovere at lære sproget.“ Da eleverne kom tilbage fra Danmark, kunne de selv vælge et emne at beskæftige sig med, og valget faldt på musik, sange og bands fra Danmark. „Vi kiggede på hitlisterne og lyttede til numrene,

vi sang og oversatte tekster af Rasmus Seebach. Nu har eleverne fået øjnene op for, at det virkelig kan være en fordel at forstå nabosproget, ikke kun med henblik på jobsøgning på et senere tidspunkt, men også i forhold til kommunikation.“ Nogle af eleverne er regelmæssigt i kontakt med hinanden på Facebook, og det vil de gerne fortsætte med.

Til genbesøget i maj er der planer om en madlavningsduel. „Eleverne bliver inddelt i blandede dansk-tyske grupper og får et udvalg af fødevarer og forskellige opskriftsbøger. Det skal de så få noget spiseligt ud af, som bliver bedømt af en jury, hvorefter vinderne bliver kåret.“ Hvad hedder salatgurk på tysk? Og smager pandekager og ‚Pfannkuchen‘ mon ens? På den måde giver Astrid Krüger sine egne elever og også dem fra partnerklasserne mulighed for at arbejde og lære meget praksisorienteret. Desuden er det med til at gøre op med fordomme og styrke tilliden, og det er Astrid Krügers helt personlige fredsmission!

“Der skal arbejdes frem mod målet, at enhver kan anvende og blive forstået på eget sprog”
(Aftaletekst Region Sønderjylland-Schleswig)

En oversigt over skole – og sprogprojekter fra Region Sønderjylland-Schleswig og støttet med Interreg-midler finder du på www.region.dk.

Region Sønderjylland-Schleswig - Regionskontor & Infocenter - Projektsekretariat KulturDialog
Lyren 1 - DK-6330 Padborg - Tel.: +45 74 67 05 01 - kulturdialog@region.dk

www.region.dk - www.pendlerinfo.org - www.kulturfokus.dk